

STAV OLAV

Redaksjonelt, s. 2
Fra mai til Brasil

Elizabeth A. Johnson c.s.j., s. 3
Maria fra Nasaret - venn av Gud og profet

Kandidat til Nobels fredspris, s. 9
“Pastoral da Criança” - solidarisk hjelp til selvhjelp

Gunnel Vallquist om biskop John W. Grans “konsilbok”, s. 12
“En mycket välkommen bok!”

Elisabeth Aasen om “Nonner i storm og stille”, s. 14
En historie om kvinner - og noen menn

Ellert Dahl o.p., s. 16
Om å være prest

Helene Freilem Klingberg, s. 18
40 år med kvinnelige prester

ST. OLAV

Fra mai til Brasil

Det er mai! Med fridager og flaggdager og blomster i veikanten og utover engene - og selv opp mot grånutene slipper vinteren taket! Krokete fjellbjerker retter ryggen etter vinterens hvite byrde og lytter med lysende grønne musører: Kommer gjøken med sitt to-tone-venmod snart hit opp etter den korte mellomstasjon i lavlandet?

Verden blir fagre for hver dag. Ennå mange utsprungne knopper! Ennå er alt forventning, forgjettelse, håp.

Høyst forståelig, i hvert fall for oss her nord, at den katolske kirke har valgt nettopp mai til jomfru Marias måned. Hvordan det hele begynte, er imidlertid usikkert: Kanskje, sier forskerne, var det et forsøk på å kristne de hedenske feiringer knyttet til sommerens komme. Uansett: I løpet av de siste par århundrer og vel så det, er mai for alvor blitt Marias måned i katolsk fromhetsliv og liturgi.

På sin plass derfor at en artikkel om Maria er hovedoppslaget i dette nummer av St. Olav. Teologen og ordenssøsteren Elizabeth E. Johnson mener det kan være nyttig å hente Maria ned fra sokkelen og lete seg bakover til Miriam fra Nasaret. Ikke fordi det er den endelige og eneste riktige måte å se Jesu mor på, men fordi den fattige landsbykvinnen Miriam kan ha noe viktig å si til vår tid.

Et annet oppslag handler om "å være prest". Ikke tilfeldig det heller, selv om den direkte bakgrunn for dominikanerpater Ellert Dahls tekst er et prestejubileum nyss i Fredrikstad.

Det har stormet adskillig rundt katolske prester i den senere tid - lykkeligvis ikke her hjemme. Men altså: Det siste tiåret eller så har vi sett mange avsløringer av prester som har misbrukt sin makt, falt for fristelsen. Forgrepet seg på barn og unge som de var satt til å lede og lære. Og forgrepet seg på kvinner som søkte dem i sjelenød.

Ikke særlig vakre saker. Som ofte ble styggere ved at de i første omgang og til dels i årtier ble skjøvet under teppet. Tiet i hjel for ikke å "skade kirken", som det het! Uforståelig, slik taushet, for oss i dag! Skandaleredelsen har voldt dobbelt skade og vel så det - for kirken selv og for ofrene, som ofte ble avfeiet med at det er en kristen dyd å tilgi. I dag er, stort sett, åpenhet og forebyggende arbeid kirkens strategi, men det har tatt tid.

Nylig kom enkelte - vi understreker *enkelte* - katolske ordenspresters misbruk av unge nonner, særlig i det aidsinfiserte Afrika, frem i media. Lite vakkert, det også. Og igjen synes taushet og fortielse i noen tilfeller å ha vært den automatiske refleks fra ansvarlig lokalt hold. Dog: Klare signaler fra Roma om at "problemet er kjent og begrenset til et bestemt geografisk område", for å sitere pressetalsmann Joaquin Navarro-Valls.

Det er de brådne kar blant prestene, protestantisk som katolske, som får de store overskriftene, ikke de trofaste traverne. Og det er traverne det er flest av! Til tider nødvendig å minne om det, ikke for å bagatellisere eller ta brodden av grove tillitsbrudd og misbruk, men for å balansere medienes sensasjonspregede virkelighetsbilde med tilliggende salgsbonus. Derfor har vi haket inn Ellert Dahls tanker om det å være prest, noe han selv har vært i over 40 år. Tanker til opplysning og, tør vi håpe, inspirasjon - og kombinert med takk til traverne.

Når dette leses, er det bare dager igjen til pinse. Og trolig vil avisene som så mange ganger før fortelle oss at pinse, nei, det vet de "fem på gata" og nordmenn flest slett ikke hva er. Har det noe med himmelfarten å gjøre, montro?

Om folk flest ante pinsens dimensjoner - ante at den, som apostelen Paulus forsikrer, dreier seg om "Åndens frukter", som er "kjærlighet, glede, fred, høysinn og vennlighet, godhet og trofasthet, mildhet og selvbeherskelse" - ville sikkert flere la sinnet tone med i den gamle pinsebønn:

*Kom Hellige Ånd
og fyll dine troendes hjerter
og tenn i dem
din kjærlighets ild!*

Forøvrig en god bønn ikke bare for pinsen, men for hele året!

Hvor det blir av overskriftens "Brasil"? Slå opp på side ni og les om en verdigere lantinamerikansk kandidat til Nobels fredspris enn Cubas Castro, som også er blant de foreslåtte.

Og - for ordens skyld: Redaksjonslutt for dette nummer er 3. mai, dagen før pave Johannes Paul II legger ut på sin ferd i apostelen Paulus' fotspor. Altså ingen rapporter og reaksjoner i denne omgang om en omstridt reise.

Maria fra Nasaret - venn av Gud og profet

En teologisk sunn, åndelig oppbyggelig og etisk utfordrende mariologi, "lære om Maria", for det 21. århundre - hvordan turde den se ut? Noe enkelt svar på det spørsmålet finnes ikke, for den jødiske kvinnen Miriam fra Nasaret, som levde i det første århundre, og som troen kaller *Theotokos*, gudedefordersken, tør være den mest berømte og feirede kvinne innen kristen tradisjon. Man drukner nesten når man fordyper seg i de ulike måter hun gjennom skiftende tider er blitt æret på innen maleri, skulptur, ikoner, arkitektur, musikk og poesi.

Man har beåret henne med hederstitler og liturgier, bønner og fester, og undervist om henne i åndelige skrifter, teologi og offisielle læreutsagn. Tittelen på en utmerket bok av George Tavard er i så måte høyst treffende: *The Thousand Faces of the Virgin Mary* (Jomfru Marias tusen ansikter). Og vårt svar blir enda mer komplekst i lyset av nyere forskning, som belyser de sosio-politiske følgene av dette tilpasningsdyktige Maria-bildet. Det finnes, for eksempel, forskning som fremhever sammenhengen mellom Vår Frue av Fatima og den kalde krigens opposisjon mot Sovjetunionen, eller forholdet mellom "Madonna på 125. gate" og nyankomne italienske immigranternes kamp for å overleve i New York, eller Cesar Chavez' kamp for rettferdighet for gjestearbeidere på Californias vinmarker. Og selv om en historisk kvinne klart ligger til grunn for hele dette fenomenet, har hennes bilde vært plastisk, slik at den kristne forestillingsevne kunne skape

svært ulike Maria-symboler og -teologier alt etter åndelige og sosiale behov.

Nå er det vår tur. Hvordan skal vi i denne flerkulturelle kirke ved dette tusenårskifte tolke og ære henne? La meg understreke at det svar som her skal utdypes, er ett blant mange gode forslag. Og mitt forslag er, kort sagt, at vi nærmer oss Maria fra Nasaret ad historiens vei og ser henne djervt som Guds venn og en profet innen de helliges samfunn. Dette stemmer overens med Bibelens mønster, som føyer beretningen om henne inn i beretningen om andre i Jesu nærhet. Og det er i samklang med Det 2. Vatikankonsils vel gjennomtenkte beslutning om å plassere læren om Maria innen læren om kirken snarere enn i et separat dokument, en praksis som er blitt fulgt i senere læredokumenter.

En teologi om Maria som Guds venn og som profet i helgenskaren, søker å videreføre dette prosjektet. Som et ledd i prosessen må vi, i billedlig forstand, be Maria stige ned fra den pidestall hun i tidenes løp er blitt plassert på, slik at hun kan gjenforenes med oss her nede på nådefellesskapets grunnplan i historien. For at hun skal komme helt ned, trengs en stige med minst fire trappe-trinn, og disse trinnene utgjør disposisjonen i denne artikkelen.

Et medlem av de helliges samfunn

Å plassere Maria i de helliges samfunn kan rent umiddelbart høres underlig, selv om navnet "St. Mary" pryder mange kirker og skoler. Men tenk over hva vi mener med det. Etter hvert som den Hellige Ånd opp gjennom århundrene skjenket sin nåde til menneske etter menneske i land etter land, ble det dannet et stort fellesskap av "Guds venner og profeter" (*Vis 7.27*), et fellesskap av hellige mennesker som ved sitt liv søker å prise Gud, elske sin neste og kjempe for rettferd og fred. Et fellesskap som ikke bare rekker jorden rundt, men som strekker seg både bakover og fremover i tiden. Det innbefatter dem som er døde og hviler i Guds favn. Siden Maria var en jødisk kvinne som i det første århundre kom til troen, og siden hun tydeligvis også er død, hører hun hjemme i denne nådens skare.

Har vi først sluppet Maria inn i vårt selskap, kommer spørsmålet om hvordan vi skal forholde oss til henne. Gjennom min forskning har jeg funnet at her ligger to muligheter klart i dagen. I den ene, beskyttermodellen ("the patronage model") som har dominert tradisjonen, ses Maria og helgenene først og fremst som formidlere som står for Guds trone. Vi forestiller oss Gud som en konge som regjerer i herlighet, omgitt av et hoff, ordnet etter rang og betydning. Vi småfolk, som befinner oss langt fra tronen, trenger derfor betydningsfulle personer som kan tale vår sak, og skaffe oss åndelige og materielle velsignelser. Vi trenger så å si venner høyt oppe i systemet. Og siden Maria er Herrens mor, er hun den mektigste formidler av alle og kan ordne gaver som vi ellers ville være foruten.

Dette "patron-klient"-forholdet finner vi verken i Det nye testamente eller i de tidlige kristne århundrer. Det utviklet seg i sen-romersk tid under innflytelse fra det sivile samfunns patronatssystem, altså på en tid da kirken var offi-

Elizabeth A. Johnson c.s.j. - er "Distinguished Professor of Theology" ved jesuittenes Fordham University i Bronx, New York. Hun har skrevet flere bøker.

Hva er det med disse fortellingene?

Allerede en uke før påske kunne Vårt Land melde at over 150.000 personer hadde overvært Svein Tindbergs enmannsforestilling "Apostlenes gjerninger". Det feier vel selv mestere som Shakespeare og Ibsen av scenen? spør avisen. Hva er det med disse fortellingene?

"Jeg tror en skal lete lenge i norsk teater-

historie for å finne forestillinger som har trukket større publikum," sier Tindberg. "Det som skiller disse fortellingene fra andre store fortellinger i vestlig kultur, er at Bibelen påstår å fortelle sant. Dermed er vi over i det merkelige og spennende terrenget som heter tro. Det gjør Bibelens fortellinger unike.

I tillegg har de alt det godt drama skal

ha, fra de vakreste små filosofiske liknelser til onde ånder, oppstandelse og himmelfart. Og under alt strømmer hjertelaget.

Fortellingene er grunnsteinene i kulturen vår, og selv de som ikke tror, får fordypet egne liv og erfaringer ved å kjenne disse historiene, som reflekterer alle sider ved menneskelivet på jorden."

4

sielt etablert og anerkjent Tidligere hadde de levende sett på de avdøde som venner som de fortsatt hørte sammen med i det ene Åndens fellesskap. Denne fellesskapsmodellen plasserer ikke helgenene i himmelen mellom Gud og dem som befinner seg på jorden, men side om side med brødrene og søstrene i Kristus. Hebréerbrevet ser dem som en stor sky av vitner som omgir oss, og som heier oss frem til seier ved den oppmuntring deres eget liv utgjør (Heb 12,1). Som Augustin forkynte: "Når vi ærer martyrene, ærer vi Kristi venner" (Sermon 332.1), som også er våre venner, og som følger i den samme kjærlighets fotspor.

I denne fellesskapsmodellen er ikke henvendelser og bønner fra klient til patron det viktigste: Langt viktigere er det å ivareta minnet om de døde på en måte som styrker håpet. Johannes Baptists teologi om "det modige/djerve utfordrende minnet" viser hvilken kraft som ligger i en slik praksis: Slikt "minne" bryter ned tyranniet i det rådende "status quo", frembyr en fremtid verd å kjempe for og leder vår fot til deres sti og deres ufullførte anliggender. To gode eksempler fra samtiden: At vi lar minnet om martyrene i El Salvador inspirere oss til innsats for rettferdighet for de fattige, og lar oss oppmuntre av Maria Magdalena, det første vitne til oppstandelsen, til innsats for kvinners deltagelse i tjeneste og embede. Det betyr ikke at vi ikke lenger ber om helgenenes forbønn, men bønnen skjer i en sammenheng der man gjensidig virker for Gudsrikets sak. Vi minnes deres djerne vitnesbyrd og blir håpets medarbeidere.

I denne store sky av vitner, trer enkelte personer frem som på særlig vis lever Guds løfte. Når hele fellesskapets åndelige intuisjon gjenkjenner disse personene, får de allmenn betydning for andres liv. En slike person er Miriam fra Nasaret, en fattig troens kvinne som

ble Guds partner gjennom hele sitt liv, særlig ved den frigjøring hun medvirket til ved å være mor til Messias. Men fremdeles står to hindere i veien for full forståelse av Maria.

Ikke Guds moderlige ansikt

Det er blitt vanlig blant dem som forsøker i mariansk historie, å hevde at Maria legemliggjør aspekter ved Gud som best symboliseres ved den kvinnelige skikkelse: moren. Denne overføring av guddommelige forestillinger er godt belagt allerede i tidlig kristen tid, da Guds mor overtok titler, helligdommer, ikonografi og makt fra den store moderguden i middelhavsverdenen. Denne "dåp" av hedenske forestillinger var en vellykket misjonsstrategi, som gjorde det mulig for kristendommen å trekke til seg mennesker som var vant til kvinnelige guddommer, samtidig som man holdt fast ved troen på Gud som Fader, Sønn og Hellig Ånd.

Og siden den tid har denne tendensen til å overføre guddommelige kvaliteter til Maria forfulgt den marianske tradisjon. Særlig i perioder med skrantende teologi, ble Maria den som formidlet Guds evne til å utvirke mirakler for de utvalgte, den som formidlet Kristi barmhjertige nåde til syndernes frelse og den Hellige Ånds nærvær og guddommelige intimitet. Hennes kjønn og hennes historiske rolle som mor, har spilt en ikke liten rolle i denne utviklingen, for hvilken medfølelse mor vil la sine barn lide eller gå fortapt? Marias funksjon ble å åpenbare den guddommelige kjærlighet som noe nært og engasjert, tillitvekkende og tiltrekkende - altså slikt som forsvinner fra synsfeltet når den fremherskende oppfatningen av Gud er en autoritær figur av typen hjerteløs dommer eller sur og irritabel far.

Denne analysen hjelper oss til å forstå noen av overdrivelsene innen mariansk teologi og fromhet. Den viser klart

at Maria-symbolet utviklet guddommelige kvaliteter nettopp for å kompensere for en altfor patriarkalsk teologi om Gud. Men det blir problematisk når teologer søker å holde fast ved denne tingenes tilstand i all evighet. Den brasilianske teologen Leonardo Boffs bok om Guds moderlige ansikt, "The Maternal Face of God", et et godt eksempel i så måte: Boff hevder at slik som Guds sønn ble inkarnert i Jesus, slik tok den Hellige Ånd, den kvinnelige person i Treenigheten, skikkelse i Maria for på en måte å balansere den kristne Guds kjønn. Problemet med denne hypotesen er at Maria ikke var og aldri vil bli guddommelig, men til alle tider vil være helt og fullt menneskelig.

Den marianske tradisjon inneholder, slik den er overlevert oss, et rikt og fruktbart reservoar av kvinnelige forestillinger om Gud, som f.eks. moderligheten med dens nærende varme og voldsomme beskyttelsestrang; en kjærlighet med uuttømmelig evne til medlidelse; en kraft som bærer, leger og frigjør; en altgjennomtrengende immans. Disse kvalitetene vandret over til Maria på grunn av bristfeldigheter i teologien om Gud, i kristologien og pneumatologien, læren om Ånden.

Men i lengden er det meningsløst å fastholde denne status quo og bruke Maria til å dekke over mangelfulle forestillinger om det guddommelige. Disse kvinnelige bildene burde snarere tilbakeføres til kilden og nære både forestillinger og fromhet overfor Guds mysterium, som er hinsides kjønn, men som er skaper av både menn og kvinner i Guds bilde. Den australske teologen Patricia Fox s.m. demonstrerer denne tenkemåten i sitt foredrag "Mother of Mercy: A Title reclaimed for God", og hun er her på linje med Julian av Norwich, pave Johannes Paul II og mange av dagens kristne som våger å nevne Gud i feminin form. La Gud ha sitt eget kvinnelige ansikt.

Patriarkråd:

“Utsett Ukraina-reisen!”

I et brev til metropolit Vladimir, lederen for den ukrainske ortodokse kirke, som er underordnet Moskva-patriarkatet, understreker pave Johannes Paul II det økumeniske siktemål ved sin reise til Ukraina i juni. Velinformerte kilder regner dette som et forsøk på å komme kritikk fra ortodokse hold om at pavebesøket er et ledd i katolske planer om økt innflytelse i tidligere ortodokse områder i forkjøpet. Pavens brev ble

overrakt av kardinal Tucci, inntil nylig ansvarlig for organiseringen av paveiser. I et intervju i det italienske katolske ukebladet *Famiglia Cristiana* oppfordrer Moskva-patriarken, Alexis II, paven til å utsette Ukraina-reisen. Hvis paven virkelig er interessert i økumenikk, vil utsettelse være det beste bidrag han kan yte, sier Alexis, som antyder at han er blitt presset til å gi sin tilslutning til pavebesøket.

THE TABLET

Rent vann ingen selvfølge!

Nesten halvparten av jordens befolkning har ikke tilgang til rent drikkevann eller sanitæranlegg. Dertil kommer at i 26 av landene i verden er vann en mangelvare; hele 505 millioner mennesker berøres av denne mangel.

CHRIST IN DER GEGENWART

Samtidig som vi kritisk dekonstruerer det marianske symbolet “Guds kvinnelige ansikt”, er det likevel én innsikt vi bør ta med oss fra dette i og for seg forvrengte bildet. Det faktum at den guddommelige nåde og kraft faktisk er blitt båret virkningsfullt frem i Marias bilde, viser at kvinner er i stand til å representere Gud. Ikke bare Marias ansikt, men enhver kvinnes ansikt er skapt som et *imago Dei*, et bilde av Gud. Ikke bare Maria, men hver eneste kvinne - og mann - er kalt til å være den hellige Visdoms partner og arbeide for at nåde og fredfylt rettferd skal råde. Frigjort fra den historiske byrde det er å være en komplementerende størrelse til den patriarkalske guddom, og ved - på positivt vis - å gi signaler om dybden i kvinners verdighet vis-à-vis Gud, blir Maria fri til å forenes med oss i de helliges samfunn.

Ikke den ideelle kvinne

Den andre vanskeligheten som har distansert Maria fra de helliges fellesskap - problematisk særlig fordi dagens kvinner opplever dette - er den strategien som gjør henne til det feminine ideal og derved til modell for alle andre kvinner. De som nærmer seg saken ad den vei, benytter uvegerlig en dualistisk antropologi med vanntette skott mellom mannlig og kvinnelig og opphøyer kjønn til et ontologisk prinsipp, et værensmessig prinsipp som faktisk resulterer i to typer menneskenatur. På den ene side: Den mannlige natur som gjør menn skikket til lederskap i den offentlige sfære fordi denne naturens “merke” er intelligens, selvutfoldelse, uavhengighet og evne til å ta avgjørelser. På den andre side: Den kvinnelige natur som egner seg for den private sfære, for det å ta hånd om barn, være husmor og verne om alt sårbart, fordi det som karakteriserer den kvinnelige natur, er evnen til å skape relasjoner, til

mildhet, omsorg, tilbakeholdenhet - til å stå til tjeneste og skape tillit.

Den sveitsiske teologen Hans Urs von Balthasar inntar en slik holdning og argumenterer for at det innen kirken finnes et mariansk prinsipp om hellig lydighet som komplementerer det petriniske prinsipp, det vil si et ordnet hierarkisk styre. Dette marianske prinsipp indikerer at kvinner bør frigjøre

*Frigjort fra
den byrde det er
å være den ideelle
feminine kvinne,
kan Maria
ganske enkelt
være seg selv.*

seg fra egenviljen for å være lydige overfor Guds ord slik det uttrykkes av mannlige talsmenn. Et førsteklasses eksempel er Maria ved bryllupet i Kana. Hun legger merke til at det mangler vin, men i stedet for å gjøre noe på eget initiativ, utfører hun en selvutslettende handling ved å vende seg til Jesus og be om hjelp. Balthasar kommenterer: “Som kvinne har hun sitt hjerte der det burde være og ikke i sitt hode” (*Mary for Today*, s. 74).

Dagens mest iherdige talsmann for slike synspunkter er muligens pave Johannes Paul II. I sine apostoliske brev *Redemptoris Mater* og *Mulieris dignitatem* hevder han at alle kvinner, i likhet med Maria, er orientert mot det å gi kjærlighet uten mål - når de først har mottatt den. I likhet med Maria er alle kvinner kalt til å være mødre, enten fysisk eller åndelig (jomfruer). Det er faktisk slik, skriver paven, at “kvinner, ved å se hen til Maria, hos henne finner

hemmeligheten med å leve ut sin kvinnelighet med verdighet og på den måten nå sin sanne bestemmelse”. Dette innebærer at i Maria ser kvinnene de høyeste dyder de er kalt til, nemlig “kjærlighetens totale selv-ofring; styrken til å utholde de største sorger; en ubegrenset trofasthet og en utrettelig hengivenhet til arbeid; evnen til å kombinere en gjennomlysende intuisjon med ord som støtter og oppmuntrer” (*Redemptoris Mater*, 46).

Mange kvinners negative reaksjon på marianske symboler beror på den innsikt at dette feminine idealet kan fungere som et hinder for personlig vekst, for utviklingen av et kritisk intellekt, for evnen til rettferdig vrede samt andre karakteristiske trekk ved en moden personlighet. Den rigide definisjonen av det kvinnelige - anvendt på sosiale roller - hindrer kvinner i å opptre i det offentlige rom fordi de fra naturens side er bestemt for den hjemlige sfære og den hjelpende rolle. Å leve “kvinnelig” kan til og med være farlig for liv og helse, fordi det innebærer passivitet i undertrykkende og voldelige situasjoner.

Afro-amerikanske og latinamerikanske teologer kommer med ytterligere kritikk og sier at denne oppfatningen av det kvinnelige er formet av rase- og klasseprivilegier. Det er hvite kvinner fra middelklassen som kan nyte de kvaliteter som ligger i det å være “kvinnelig”, for de kjenner ikke til den kamp for å overleve som tidligere generasjoners slaver og fattige emigranter opplevde. Den tidligere slaven Sojourner Truth setter på 1800-tallet fingeren på det rasistiske og klassebundne i denne oppfatningen av det kvinnelige når hun skriver:

*“Mannen der på den andre siden
sier at kvinner trenger å bli hjulpet
opp i vogner og båret over grøfter..
Ingen har noensinne hjulpet meg inn
i en vogn eller over skitne vannpøler*

Brasil:

Skolegang og utdannelse for unge landsbyjenter som arbeider for en slikt og ingen-ting som hushjelper i Brasils byer - det er målet med en kampanje den katolske kirke i Brasil innledet i fastetiden i år. De fleste middelklassefamilier i Brasil har en eller flere hushjelper - oftest unge jenter fra Brasils fattige nordøstlige regioner. Bare i Saõ

Paulo arbeider rundt 450.000 unge mellom ti og seksten år opptil 60 timer i uken som underbetalte hushjelper, opplyste byens erkebiskop, kardinal Claudio Hummes, da kampanjen ble startet.

Rundt en tredjedel av hushjelpene stiller uten fullført grunnskole og yrkesutdannelse, og som regel nekter arbeidsgiverne dem å

bøte på det ved å gå på aftenscole: De frykter at det vil gå ut over arbeidsinnsatsen!

Den katolske kirke vil nå søke å støtte jenter som må gi opp husjobben sin fordi de søker videreutdannelse og en verdigere tilværelse. Hjelpen vil omfatte bolig og underhold, rådgivning og forskjellige utdannings-tilbud.

CIG

6

eller gitt meg den beste plassen. Og er ikke jeg kvinne? Se på meg! Se på armene mine! Jeg har pløyet og plantet og høstet i lader, og ingen mann var bedre enn meg. Og er ikke jeg en kvinne? Jeg kunne arbeide like mye som en mann og spise like mye som ham - om jeg fikk tak i det - kunne tåle slagene også. Og er ikke jeg en kvinne? Jeg har født tretten barn, og jeg har sett de fleste av dem bli solgt som slaver, og når jeg skrek ut en mors sorg, var det ingen andre enn Jesus som hørte meg! Og er ikke jeg kvinne? Dessuten, hva er egentlig en kvinne? Og hvem bestemmer over det?"

En adekvat teologi om Maria må være klar på følgende punkt: Det finnes ikke noe evig kvinnelig; det finnes ingen essensiell, ubetinget kvinnelig natur; ingen idealkvinne. I motsetning til en dualistisk antropologi som skiller hode og hjerte, vokser et befriende syn på Maria frem av en egalitær, likestillet antropologi bygget på partnerskap og med respekt for mannlig-kvinnelige forskjeller, men som samtidig nekter å gjøre stereotyper av fritt utøste gaver. En slik teologi bekrefter at kjønn forbinder seg med rase, klasse, etnisitet, seksuell legning, historisk, geografisk og sosial lokalisering samt kulturell ballast og definerer hvert menneske som unikt. Den menneskelige rase eksisterer på ureduserbart pluralistisk vis. Frigjort fra den byrde det er å være den ideelle kvinne, kan Maria ganske enkelt være seg selv. Som den fattige kvinnen hun er - som synger sitt *magnificat* om herskeres fall og mette mager for de sultne - tar hun nok et skritt i retning av oss i de helliges samfunn. Hvordan minnes vi henne?

En jødisk landsbykvinne som trodde - en Guds venn og en profet

Hovedkilden til kunnskap om Maria er Det nye testamente. Dets vitnesbyrd er

ganske uensartet fordi hver evangelist tegner hennes portrett slik at det passer inn i den teologiske rammen for hans evangelium. Markus' negative holdning til Jesu mor og brødre som personer som befinner seg utenfor kretsen av etterfølgere, er i tråd med den anti-familie-etikk vi finner i resten av hans evangelium. Matteus' slektstavle plasserer Maria på linje med fire andre kvinner som tar initiativ under tvilsomme omstendigheter utenfor det patriarkale ekteskaps struktur, og som derved uventet blir Guds partnere i en teologi som handler om oppfyllelse av løftet. Lukas beskriver Maria som en kvinne med tro, overskygget av den Hellige Ånd ved Jesu unnfangelse og ved kirkens begynnelse på pinsedagen, den første som svarte på det glade budskap, og som hørte Guds ord og bevarte det - et illustrerende eksempel for hans evangeliums teologi om disippelskap. Johannes' sterkt stiliserte portrett av Jesu mor ved bryllupet i Kana og ved korset stemmer overens med hans eget syn på hvordan en disippel bør forholde seg til Ordet som ble kjødt, manifestert og året. I likhet med evangelienes portretter av Jesus kan heller ikke disse ulike tolkningene (av Maria) bringes i harmoni; hvert enkelt er instruktivt på sin måte.

Å få et klart og noenlunde adekvat glimt av den faktiske kvinnen bak disse tekstene, er umulig. Nyere studier av den politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle samfunnsstruktur i Palestina i det første århundre, gjør det imidlertid mulig for oss å skissere aspekter ved hennes liv i store trekk. Mye av denne kunnskapen er et resultat av søken etter den historiske Jesus, men den er like nyttig når det gjelder den historiske Miriam fra Nasaret. Vår religiøse forestillingsevne kan, når den grunner over evangelietekstene, forme Maria-symbolet med konkret historisk bevissthet og viten.

La oss minnes vår formor Miriam som en jødisk landsbykvinne med tro.

Jødisk. Som medlem av Israels folk, arvet Maria troen på den ene levende Gud, en tro som stammet fra Abraham og Sara; en Gud som hører de fattiges rop, og som setter de undertrykte fri og inngår et paktens fellesskap med dem. Vi kjenner Jesu klare kunnskap og den jødiske tro han praktiserte, og det er derfor sannsynlig at Maria sammen med sin mann Josef praktiserte den jødiske religion i sitt hjem - fulgte Toraen, overholdt sabbaten og festene, fremsa bønner, tente lys og gikk i synagogen slik sed og skikk var i Galilea.

Lukas tegner Maria på hennes eldre dager som medlem av den første menigheten i Jerusalem, i bønn sammen med 120 kvinnelige og mannlige disipler før Åndens komme i pinsen (Apost. gj. 1,13-15). Samtalene hun hadde med Maria Magdalena, det første vitne til oppstandelsen, og med Johanna, Susanne og de andre kvinnelige disiplene samt med folk som Peter - sistnevnte med sitt forræderi i ferskt minne! - kan vi bare forestille oss. I lys av Jesu død og oppstandelse trodde denne skaren at Messias var kommet. De tenkte i det hele tatt ikke den tanke at dette skulle gi dem grunn til å forlate sin religion. Snarere fortsatte de å tilbe i templet og forkynne det glade budskap for andre jøder, inntil de til slutt ble overbevist om at evangeliet også var tiltenkt hedningene. For å låne et uttrykk fra forskningen: Maria var en jødisk kristen som levde før splittelsen mellom synagogen og kirken. Hun var ikke en kristen av romersk-type, og hun var slett ingen hedning.

Det ligger ingen heder i å bleke hennes jødiskhet, verken etnisk ved å gjøre denne mørkhudede kvinnen om til en kvinne med blondt hår og blå øyne, eller religiøst ved å gjøre hennes dypt forankrede jødiske fromhet til en "endetidskatolikk" fromhet.

Meslinger - en av verdens store "barnemordere"

"Hver dag dør over 2000 barn av en sykdom som kan forebygges, og årlig dør over 800.000 barn under fem år som følge av meslinger", leser vi i Nyhetsbrev nr. 1/2001 fra organisasjonen Leger Uten Grenser. "Ofrene finner vi blant de aller svakeste i verdens fattigste land. Meslinger spres ved dråpesmitte eller ved kontakt med en som er

syk. Sykdommen kalles en av verdens store barnemordere og er et av vår tids mest alvorlige helseproblemer; andre 'massemordere' er bl.a. malaria, kolera og tuberkulose.

Meslinger kan få fatale konsekvenser for unge og underernærte: Underernæring svekker barnets immunforsvar og gjør det mer mottagelig for smitte. Dermed øker også risikoen for å dø av meslinger."

Vaksinasjonskampanjer er beste måte å kontrollere smittsomme sykdommer på, og Leger Uten Grenser gjennomfører mange kampanjer mot meslinger. "Vaksinen er rimelig: 150 kroner rekker til vaksine for 10 barn og beskytter dem mot dødbringende meslinger. Det er en brøkdell av hva det koster å behandle sykdommen når den først er brutt ut."

Illustrasjon: Ansgar Holmberg c.s.j.

Landsbykvinnen. Denne jødiske kvinnen levde i en landsby hovedsakelig befolket av jorddyrkende bønder og håndverkere som ydet grunnleggende tjenester. Flesteparten av kvinnene i dette miljøet var analfabeter. Hun var gift med den lokale *tektion* (snekker og steinhogger), og hennes dager var fylt av det livgivende, men hårde, ulønnede arbeid som kvinner til alle tider har utført: å fø, kle og ha omsorg for sin huslyd. Dersom de brødre og søstre som nevnes når den voksne Jesus preker i Nasaret, fantes rundt ham da han var ung, omfattet husholdningen Marias førstefødte, Jesu brødre Jakob, Joses, Judas og Simon og hans søstre (som Markus ikke nevner navnet på, hvilket er typisk når det gjelder kvinner). Apokryfe evangelier forklarer at disse søsken var Josefs barn fra et tidligere ekteskap.

Familiens økonomiske omstendigheter er omdiskutert. Forskere som John Maier plasserer dem i arbeiderklassen, mens andre, som f.eks. John Dominic Crossan, mener de hørte til bondestanden, en stand som slet desperat under en tredobbelt skattebyrde: til templet,

til Herodes og til Roma. Det var utvilsomt hårde tider. Landsbyen lå i et land som var okkupert av og merket trykket fra Romerriket; revolusjonær motstand gjorde atmosfæren spent; vold og fattigdom var fremherskende.

Vi kan takke den tredje verdens kvinnelige teologer for at de har gjort oppmerksom på likheten mellom Marias liv og det liv svært mange fattige kvinner lever den dag i dag: De er hjemløse og føder barn, er flyktninger og må ta sitt spebarn med til fremmed land for ikke å bli drept av de militære, de mister barn på grunn av urettmessig henrettelse fra statens side. Avisene serverer oss stadig disse lidelsens bilder. Maria er søster til de marginaliserte kvinner som lever i undertrykkelse, men som aldri nevnes i historiens annaler. Å rive henne ut av den konfliktfylte, farlige historiske sammenheng og forvandle henne til et ikon for fredelig middelklasseliv kledd i kongeblått, er å gjøre henne urett.

En kvinne som tror. Det konkrete ved hennes liv i et jødisk bondesamfunn i Middelhavsområdet er en tvingende nødvendig bakgrunn når man skal tolke

den troende kvinnen Miriam av Nasaret. Som Skriften viser, var det troen som var hennes styrke, ikke det hun så. Hun stilte spørsmål, grunnet på ting i sitt hjerte, - og hun ble styrtet ned i troens dype natt da sorgen gjennoboret hennes hjerte.

På den tiden var lengsel etter en messiansk konge en del av et større håp om frigjøring for dem som led under det undertrykkende regimet. Lukas' spebarnsberetning gir en spesiell vinkling til vårt minne om Marias tro: Han plasserer henne i den nøkkelposisjon det innebar å være Guds medarbeider i innfrielsen av dette historiske løftet. Bebudelsesscenen er intet mindre enn en profetisk kallsberetning etter modell av kallet til Moses ved den brennende busk. Etter først å ha stilt spørsmål, gir hun sin frie tilslutning og kaster seg ut i det usikre. Selve graviditeten, tegnet på hennes solidaritet med Guds plan, kommer i stand ved at hun blir overskygget av den Hellige Ånd. Til tross for at man har misbrukt jomfrufødselen til å nedvurdere kvinners aktive seksualitet, undergraver denne hendelsen faktisk patriarkatet ved å erstatte den vanlige mannlige delaktighet i befruktning med *Ruah*, Guds skapende Ånd.

Som Sojourner Truth belærte klerkene som opponerte mot at hun talte offentlig: "Hvor kom deres Kristus fra, min kjære? Hvor kom deres Kristus fra? Han kom fra Gud og en kvinne. Mannen hadde ikke noe med det å gjøre!" Den ukonvensjonelle kvinnen og barnet som var unnfanget utenom den patriarkalske familiestrukturen, begynner innfrielsen av det guddommelige løftet. Intet er umulig for Gud.

Marias trosfylte partnerskap med Gud i frigjøringsverket understrekes i hennes bønn Magnificat, den lengste rekke ord fra en kvinnes munn i hele Det nye testamente, men en bønn som er underlig fraværende i tradisjonell mariologi. Maria er hos sin kusine Eli-

Paven: "Maria - ledestjerne for det tredje årtusen"

Ved generalaudiensen onsdag 2. mars i år sa pave Johannes Paul II bl.a.: "Kjære brødre og søstre, evangeliets første saligprisning er rettet til Maria: 'Salig er hun som trodde' (Luk 1,45).

Hele Marias liv kan faktisk ses som en

troens pilgrimsferd, en tillitsfull, gledesfylt ferd mot Gud. Derfor er Maria de troendes ledestjerne i det tredje årtusen.

Til alle som søker tilflukt hos henne, viser den hellige jomfru fra Nasaret den sikre vei som fører til Gud: Fader, Sønn og Hellig Ånd."

CATHOLIC HERALD

Joseph - den moderne far

Paven oppfordret nylig fedre til se den hellige Josef som modell for sitt liv. Denne stille og enkle mann som beskytter sin familie mot angrep fra en materialistisk verden, er et livsviktig eksempel for moderne fedre. "Hvor verdifull er ikke denne 'skolen' i Nasaret for dagens menn, fanget som de er i en kultur som svært ofte priser det ytre og suksessen, uavhengighet og en feilaktig oppfatning av friheten, sa paven."

CATHOLIC HERALD

8

sabeth, som omfavner henne; Zakarias er blitt rammet av stumhet, huset er nå kvinnenens revir, og de fyller det med troens språk. Den gamle, gravide kvinnen kaller den unge "velsignet blant kvinner" og gjentar dermed de lovord som i de jødiske hellige skrifter rettes til Jael og Judit etter deres heroiske innsats for å befri Guds folk.

Deretter, i tråd med de store bibelske sangerne Miriam, Moses, Deborah og Hannah, bryter Maria ut i lovsang. Hennes ånd fryder seg i Gud hennes frelser, for selv om hun er en fattig og alminnelig kvinne, gjør den mektige, store og hellige Gud store ting mot henne. Ikke bare mot henne, men mot alle fattige - ved å styrte de mektige fra deres troner, opphøye de ringe, fylle de hungrige med gode gaver og sende de rike tomhendt bort - alt dette er en oppfyllelse av det gamle løftet. I hennes egen person skjer dette, fordi hun legemliggjør de ubetydeligheter som Gud overøser med redning.

Denne store bønningen, en revolusjonær sang om redning og frelse, plasserer Maria i solidaritet med det kommende gudsrikets prosjekt, hvor hensikten er å lege, frelse og frigjøre. Man ærer ikke Maria ved å redusere hennes tro til privatisert fromhet eller til et enkelt morsønn-forhold fokusert ene og alene på Jesus.

Plassen tillater ikke å videreutvikle tanken om Maria som jødisk landsbykvinne og troende, men vi begynner å ane det potensiale som ligger latent i andre scener i evangeliet. I fellesskapets minne utmerker hun seg "ved den måten hun i sitt eget liv helt og fullt aksepterte Guds vilje fordi hun hørte Guds ord og handlet etter det, og fordi kjærlighet (caritas) og en tjenende ånd var drivkraften for hennes handlinger" (Paul VI, *Marialis Cultus*, No. 35). Det er nettopp som fattig kvinne, en av dem på historiens underside, at hun hadde tro. Kirkens senere læresetninger som

begaver henne med ekstraordinære vel-signelser, får samfunnsomveltende betydning når de knyttes sammen med dette minne, minnet om "ikke-personen" for hvem Gud gjorde store ting.

Vi innledet med spørsmålet: Hvordan turde en teologisk sunn, åndelig styrkende og etisk utfordrende lære om Maria, Guds mor, for det 21. århundre se ut? Vårt svar ledet oss ad minnets vei til de helliges samfunn. Å forholde seg til Miriam fra Nasaret som en partner i håpet sammen med alle de velsignede kvinner og menn som har gått forut for oss; å la oss oppmuntre av henne som var mor for Gud, til selv å bringe Gud

inn i vår egen verden; å gjenvinne kraften i hennes djerpe minne slik at mennesker føres fra lidelse til blomstring; å øse av den kraft minnet om henne rommer, slik at vi selv får et dypere forhold til den levende Gud og et sterkere engasjement for denne verden - en slik teologisk tilnæringsmåte passer i det minste inn i ett mønster i vår tids spiritualitet.

Når det kristne fellesskap minnes Maria på en slik måte, blir hun, Guds venn og profet, til inspirasjon både for menns og kvinners liv.

(Fra tidsskriftet «America»)

Magnificat

Min sjel lovpriser Herren,
min ånd fryder seg i Gud, min Frelser.

For han så til sin ringe tjenerinne,
fra nå av skal alle slekter prise meg salig.

Han, den mektige, har gjort store ting mot meg.
Hellig er hans navn.

Hans miskunn hviler fra slekt til slekt
over dem som frykter ham.

Storverk øvde han med sine armers kraft,
han spredte dem som huset hovmodstanker.

Stormenn støtte han fra tronen,
og han opphøyde de ringe.

Sultne mettet han med gode gaver,
rikkfolk ble sendt tomhendt bort.

Han tok seg av Israel, sin tjener,
og glemte ikke sin miskunn.

Den han hadde lovet vare fedre:
Evig miskunn mot Abraham og hans ætt.

Brasiliansk kandidat til Nobels fredspris:

“Pastoral da Criança” - solidarisk hjelp til selvhjelp 9

En liten notis i St. Olav nr. 3 i år meldte at den brasilianske regjering har foreslått det katolske initiativet *Pastoral da Criança* til Nobels fredspris 2001. Organisasjonen fortjener mer enn et par linjer! Dens hovedmål er å redusere barnedødelighet og underernæring, sosial marginalisering og vold i den fattigste del av befolkningen; inspirasjonen er solidaritetstanken og tro på at hjelp til selvhjelp er beste måte å bedre fattige familiers kår på. Tallene viser at det virker: Der *Pastoral da Criança* arbeider (*criança* betyr barn), er barnedødelighet og underernæring hos småbarn halvert i forhold til Brasils gjennomsnitt, og det er mindre familievold og færre gatebarn. Bivirkninger som økt selvspekt og håp hos de voksne er mindre målbare, men høyst reelle!

En solskinnshistorie? På mange måter ja. Men først og fremst en historie om hva faglig innsikt, solidaritet og kjærlighet kombinert med ikke spesielt rikt flytende økonomiske midler kan utrette. Det er god katolsk sosiallære at menneskelig solidaritet må til om sosiale problemer skal løses på rettferdig og verdig vis. Holdbare løsninger betyr at det er samfunnet, det menneskelige fellesskap, som må endres, og samfunnet kan endres ved at enkeltmennesker trår til, tar ansvar. Eller får den drahjelp de trenger, for å ta ansvar. Slik drahjelp gir *Pastoral da Criança*, som, bare så det er nevnt, er et økumenisk orientert initiativ som ikke spør etter religion eller kirketilhørighet, men etter behov og innsatsvilje.

Begynnelse og metode

Det begynte i 1982 under et FN-møte i Geneve. Daværende “executive director” for UNICEF, James Grant, tok kontakt med en av møtedeltakerne, erkebiskop Paulo Evaresto Arns av Sao Paulo, og oppfordret den katolske kirke i Brasil til å engasjere seg i arbeidet for å redusere barnedødeligheten i Brasil. Fattigdom, uvitenhet og mangelfull helsetjeneste for gravide kvinner og spebarn gjorde at mange liv, som ved enkle midler kunne vært reddet, gikk

tapt. Kunne Arns, som den sosialt engasjerte biskop han var, finne en måte å bruke den katolske kirkes menneskelige og andre ressurser til bl.a. å få enkle, livreddende medikamenter mot f.eks. diaré hos spebarn ut til de fattigste?

Vel hjemme tok erkebiskopen kontakt med sin søster Zilda Arns Neumann, spesialist i barnesykdommer og ansatt i helsevesenet: Kunne hun klekke ut planer for hvordan et hjelpende nettverk for mor og barn burde se ut samt bidra til å stable det på beina? Tydeligvis kunne hun! Året etter fikk

Dr. Zilda Arns Neumann - grunnlegger og nasjonal koordinator.

An organ for Social Action of the National Conference of Bishops of Brazil
(Conferência Nacional dos Bispos do Brasil - CNBB)

hun og Dom Geraldo Majella Agnelo, daværende erkebiskop av Londrina, i oppdrag av den brasilianske bispekonferanse å sette “Pastoral da Criança” ut i livet. Og i september samme år åpnet organisasjonen sitt første senter i byen Florestópolis i delstaten Paraná i det sørlige Brasil.

I dag finnes det 32.000 slike sentre. “Helsesenter for mor og barn” ville vel vi kalle det, men drevet hovedsakelig av frivillig personale og med minimale midler. Hovedtyngden av medarbeiderne er, dengang som nå, frivillige, og “metoden” var og er enkel: å informere og lære særlig kvinner i lokalmiljøet om spebarnspleie, om ernæring og om enkle legemidler som bruk av tradisjonelle medisinske planter mot vanlige lidelser og sykdommer - kvinner som, med fagpersonell i ryggen, kan gi innsikt og hjelp videre til medsøstre og til mennene. Et solidarisk initiativ som øker folks engasjement i egen og andres hverdag og dermed i samfunnet generelt.

Vidt spekter av prosjekter og aktiviteter

“Pastoralet” begynte som et enkelt tretrinns program: 1. månedlige hjemmebesøk hos de nyfødtes familier, 2. spesielle “veiedager” (barna følges fra spe-

Brasils biskoper vil ikke lenger megle

I årtier har den katolske kirke i Brasil støttet fattige, landløse jordbruksarbeideres kamp mot de styrtrike godseierne og påtalt den ytterst urettferdige fordelingen av landets store jordbruksområder. Også protestmarsjer og landokkupasjoner har kirken støttet, og da det var ekstrem hungersnød nordøst i landet, støttet mange biskoper arbeidernes plyndring av supermarkeder under henvisning til retten til nødverge.

Nå begynner kirken imidlertid å bli mer betenkt: Grunnen er den økende radikaliseringen av landarbeiderbevegelsen. Ifølge nyhetsbyrået AFP vil den brasilianske bispekonferanse ikke lenger fungere som megler mellom regjeringen og de landløse. Ifølge biskop Jayme Henrique Chemello har sannheten skrale kår både innen de landløses rekke og godseierstanden. Kirken vil ikke være med på å gi ekstremister et handlingsalibi. Kirkens nye linje ble gjort kjent i midten av april, rett før årsdagen for en

regelrett politimassakre av nitten landløse i 1996.

“Den katolske kirke søker i denne saken å fremme en moderat vei,” skriver Christ in der Gegenwart. “Man frykter åpenbart at radikaliseringen vil utarte til ren voldsbruk. Kirkens ‘distansering’ må ses som en manende oppfordring til moderasjon. Men i selve saken, d.v.s spørsmålet om en gjennomgripende jordreform, står biskopene fremdeles på de jordløses side.”

10

barnstadiet til de er seks år) på det lokale senter hvor man gjør veiingen til en liten feiring av livet, 3. jevnlig åpne møter, såkalte “småpratmøter”, der informasjon spres, erfaringer utveksles, bånd knyttes. Og der opplevelsen av fellesskap og solidaritet er med på å styrke livsmot og optimisme. Med andre ord: Selvhjelps- og ringvirkingsprinsippet satt i system så nært og lokalt som mulig, og med det enkelte barn og den enkelte familie i sentrum. Målet: En bedre start i livet for flest mulig av de fattigste barna og bedre kår for familiene generelt.

I dag er rundt 145.000 frivillige engasjert i arbeidet, og hver måned nås rundt en million familier via Pastoralets arbeid. Det satses på en rekke områder, men modellen er den samme: å skape fungerende fellesskap på lokalplanet og utdanne og motivere frivillige med basis i nærmiljøet som kan gi kunnskap og innsikt videre, slik at stadig flere får mulighet til selv å gjøre noe for å bedre sin situasjon. Satsingsområdene er etterhvert blitt mange: Svangerskapskontroll og veiledning for gravide om kosthold bl.a. med tanke på senere amming; støttegrupper for ammende mødre og opplæring i naturlig familieplanlegging; den allerede nevnte spe- og småbarnskontrollen; kurs om billig, næringsrik mat hvor alt som kan gi næring, også blader, skall og frø som ellers gjerne kastes, blir brukt; distribusjon av gratis, hjemmelaget medisin mot diaré og uttørring, måleskje inklusive; opplæring i bruk av tradisjonelle hjemmelagede medisiner mot luftveisinfeksjoner og opprettelse av små “nabolagsapoteker”; opplæring i tannhelse for småbarn; opplysningskampanjer om smittsomme sykdommer og hjelp til vaksinasjonsprogrammer; opplysning om betydningen av foreldres omsorg og omtanke for barns utvikling (her kommer f.eks. opprettelse av “brinquedotecas”, leketøysbibliotek, til

felles glede og nytte inn i bildet); instruksjon om hva som kan gjøres for å unngå de vanligste ulykker som rammer små barn; opplæring i ikke-voldelig løsning av hverdagskonflikter slik at hjemmet blir et godt sted å være (her har man bl.a. laget en kampanje under slagordet “A Paz Começa em Casa”, freden begynner i hjemmet); opplysning om seksuelt overførbare sykdommer og opprettelse av omsorgsgrupper for dem som er rammet av slik sykdom; trosundervisning med vekt på en spiritualitet som setter livet og menneskeverdet i sentrum.

Og som om ikke det var nok: Pastoralet har satt i gang nærmere 1.500 “inntektsbringende nabolagsprosjekter” - det vil si grupper av fattige familier som får hjelp til å gå i gang med små forretningsforetagender som systue, bakeri, grønnsakdyrking, husdyrhold etc. Slik bedres familiens økonomi, og selvspekten stiger. Sammen med bl.a. UNICEF gjøres det en innsats for å få både ungdom og andre bort fra gata og ut i jobb - her kommer bl.a. lese- og skriveopplæring inn i bildet: Rundt 32.000 mennesker i alle aldre får slik opplæring hvert år i regi av Pastoralet. Eldreomsorg er også kommet på dagsordenen med bl.a. månedlige hjemmebesøk, helsesjekk og hjelp med å skaffe legehjelp og medisiner når det trengs.

Media spiller en viktig rolle i Pastoralets arbeid, bl.a. har man produsert en rekke videofilmer til bruk i opplæringen og hver annen måned utgis en 16 siders avis med opplag på rundt 230.000. Et ukentlig program med informasjon og nyheter spres via vel 1.200 radiostasjoner. Sentralt i dette mediearbeidet står et nettverk av vel 500 profesjonelle journalister, andre mediefolk og kunstnere som yter frivillig innsats for Pastoralet.

Hvem betaler?

Hvordan det hele finansieres? For selv-

sagt koster det å drive organisasjonen med dens mange programmer, selv om det grunnleggende er frivillig solidarisk innsats. De første tre årene kom midlene fra UNICEF, etterhvert kom midler bl.a. fra tyske katolske hjelpeorganisasjoner som Misereor og Adveniat og det østerrikske Missio. Først etterhvert kom den brasilianske staten med: I utgangspunktet så det offentlig heller skjevt til sosiale grasrotinitiativer! For, som Brasils president Fernando Cardoso minnet om ved den høytidelige Nobel-nomineringen: Da Dom Paulo Arns for 26 år siden først satte i gang med sosiale grasrottiltak i bispedømmet Sao Paulo, “var det et visst fiendskap mellom staten og dens innbyggere. Men det fantes allerede et samarbeid mellom dem som var engasjert i den politiske kampen for et mer rettferdig Brasil og dem som, ut fra sitt religiøse engasjement, engasjerte seg for idealer som solidaritet, frihet og demokrati.”

I dag er staten selv aktivt engasjert i dette arbeidet. “Brasil er ikke lenger hva det var,” for igjen å sitere presidenten. Fjorårets støtte fra den brasilianske regjeringen tilsvarte 8.5 millioner dollars, det vil si ca. 70 prosent av Pastoralets totale omkostninger. Og regjeringen får valuta for pengene: Ca. 50 amerikanske cents koster det pr. barn pr. måned - og da er de totale omkostninger for administrasjon, for produksjon og utdeling av opplysningsmateriale, opplæring samt direkte støtte til de mange aktiviteter på lokalplanet regnet med.

Skulle staten betalt de 145.000 frivillige for innsatsen, ville det, ifølge Pastoralets beregninger, kostet ca. 70 millioner dollars årlig. Ved Nobel-nomineringen sa Brasils helseminister at “dersom offentlig sektor skulle gjort den jobben Pastoralet gjør, ville regningen vært 15 til 20 ganger større enn det staten i dag bidrar med.” Og tilføyde: “Jeg tviler på om våre tjenester ville hatt samme kvalitet.” President Cardoso

Noen tall fra 2. trimester 2000:

Aktive nabolagsledere	129.725
Koordinatorer og instruktører	6.295
Familier involvert	1.061.450
Program for gravide kvinner	76.700
Helseprogram for barn	1.571.350
Alfabetiseringsprogram	22.970
Antall frivillige (ca.)*	145.000
* nabolagsledere, koordinatorer og instruktører	

understreket ved nomineringen at samarbeidet mellom Pastoralet og det offentlige er langt mer enn nødhjelp til fattigfolk: "Vi utdanner og former mennesker, borgere av vårt land, lærer dem verdier, lærer dem at livet er verd å ta vare på - viser at kjærlighet må til. Offentlige initiativer er selvsagt påkrevet, men byråkrati må aldri bli hele historien og kan ikke erstatte den nære, menneskelige faktor," sa Cardoso.

Ingen sovepute for det offentlige

Brasil har er enormt fattigdomsproblem, og den solidariske hjelp til selvhjelp og verdighet som Pastoralet byr, er bare én måte å hjelpe de fattigste på. Det er ingen løsning med stor L, det poenget understreker Pastoralets folk selv. For, som det heter i en av deres brosjyrer: "Om Brasil, et land der ca. 10 prosent av befolkningen nærmest lever på tiggerstadiet, virkelig vil løse sitt fattigdomsproblem, må det sterkere lut til, noe Pastoralets folk er de første til å understreke. For det første trenger landet til dels drastiske strukturendringer som kan gi en mer rettferdig fordeling av landets enorme rikdom. Dertil: Det trengs et samfunnetisk løft, en mobilisering på alle nivåer og alle ledd for menneskeverd og solidaritet."

Den mobiliseringen er Pastoralet allerede i gang med. Og selv om organisasjonen ikke er noen politisk barrierestormer, er den heller ingen vennlig klakkør i forhold til offentlig styre og stell: Sammen med andre sosiale

interesseorganisasjoner har Pastoralet opprettet "Brasiliansk nettverk for informasjon og dokumentasjon om barn og ungdom", et nettverk som lærer opp folk til å føre kontroll med offentlige tjenester, særlig de som angår barn og unge, og som informerer om hvordan man skal drive lobby-virksomhet overfor politikere lokalt og på delstatnivå. Altså: Både samarbeid med og kritisk overvåking av det offentlige.

Selvsagt ville det være gledelig om Pastoralet hedres med årets Nobelpris - i tilfelle en verdig mottaker i et år som FN har erklært for "internasjonalt år for frivillig innsats". Organisasjonen har allerede fått en rekke priser: den første fra International Nutrition Planners Forum i 1989, en UNICEF-pris i 1991, den franske menneskerettspris "Liberté, Egalité, Fraternité" i 1992, og fjorårets UNESCO-pris for "excellent" innsats innen utdanning, kultur, vitenskap, miljø, menneskerettigheter og fredsarbeid - for å nevne noen. Også grunnlegger og nasjonal koordinator Zilda Arns Neumann er blitt hedret.

Nobelpris eller ikke: Hovedsaken er den innsats Pastoralet gjør. Etter 17 års virke er konklusjonen klar: Metoden virker - og er positivt smittsom! Også utenfor Brasils grenser: Den har så smått begynt å spre seg ikke bare til flere latinamerikanske land, men også til Afrika - til Angola, Guiné-Bissau og Mozambique. UKJ

Feilplassering av Maria

Når det diskuteres om folk flest har et gudsbilde som er altfor maskulint eller om kirkene har et altfor mannlig preg, tyr man ofte til Maria som motvekt. Dette er en feilplassering, og er uheldig av flere grunner, ikke minst følgende:

- 1. Man overser derved de kvinnelige trekk i Bibelens gudsbilde, som f.eks. den omsorgsfulle og trøstende mor (Jes 49,15 og 66,13).*
- 2. Man ser bort fra de kvinnelige bilder som Jesus anvender på seg selv og sitt virke, som f.eks. kvinnen som leter etter den tapte sølvmynt, for så å innby til fest (Lk 15,8-10) eller som høna som så gjerne ville samle kyllingene, som ikke ville, da han gråt over Jerusalem (Lk 13,34).*
- 3. Videre risikerer man å begrense Maria til det feminine og hennes rolle som modell til noe av betydning bare for kvinner i kirken. Men hun var mor til Sønnen, som på korset ga henne som mor til Johannes. Hun har en viktig funksjon også for oss menn, - både som modell og som korrektiv, ikke minst i rivalisering eller andre kriser (jfr Mark 9,33-37 og Joh 2,3-5).*

R.M.

*Fra boken
"Troende og tro med Maria"
av Craig Larkin sm,
utgitt av
Maristpatrene i Norge.*

12 En mycket välkommen bok!

För alla läsare av biskop John Willem Grans självbiografi, *En hånd på min skulder* och *Terskelen*, är hans nya bok *Det annet Vatikan-konsil: oppbrudd og fornyelse* mycket välkommen. John Willem Gran var en av de yngsta biskoparna i konciliet; nu är han en av de relativt få biskopar som direkt upplevt Vaticanum II.

Ungefär samtidigt med den boken fick jag i min hand en annan med liknande titel, av Gabriel Matagrín, biskop emeritus av Grenoble, också en av konciliet juniorer. Det är en volym på över fyrahundra sidor. Grans rymmer bara ett hundratal och är behagligt lättläst men sannernligen också rik på väsentligt innehåll och personliga porträtt.

Willem Gran har tagit ett lyckligt grepp på ämnet: det är inte konciliet som sådant och i allmänhet han skriver om, utan sin egen upplevelse av konciliet. Och den fick sitt speciella intresse av det faktum att han kom att delta i en av konciliet viktigaste och mest epokgörande arbetsuppgifter: Han invaldes alltså i den grupp konciliefäder som inom ramen för Sekretariatet för enheten under kardinal Beas ledning utformade några av kyrkomötets mest avgörande och mest omstridda dokument: om ekumeniken, om religionsfriheten och om kyrkans förhållande till judarna.

Därigenom fick han inifrån uppleva flera av de uppskakande kriser som inträffade under Vatikan-konciliet fyra höstterminer – 1962-1965. De gällde just dessa dokument, som innebar en total förnyelse och en radikal förändring av kyrkans tidigare policy. Ekumeniken sågs före

konciliet med oblida ögon i Rom, om religionsfriheten hade två adertonhundratalspåvar yttrat att den var rena vansinnet och om judarna hade kyrkan under tidernas lopp hunnit säga mycket som konciliet nu önskade ta avstånd ifrån. En mycket militant minoritet inom konciliet förde en ihärdig kamp mot dessa dokument och utsatte påven för ständiga påtryckningar för att han skulle ingripa och påbjuda ändringar.

Världspressen blev alltid mycket snabbt informerad om vad som var på gång; det fanns alltid biskopar och teologiska experter som var angelägna om att mobilisera den allmänna opinionen både inom och utom kyrkan. De nämnda kriserna är därför rätt ingående behandlade av alla som skrev om konciliet, också av mig själv. Men vad man inte visste men nu med glädje och stolthet kan notera, var att just biskop Gran vid ett av dessa avgörande tillfällen reagerade först och kraftfullt i sekretariatet, som enhälligt slöt upp kring honom. Den gången fick Beas arbetsgrupp igenom sin text.

Det fanns andra tillfällen då påvens ingripande blockerade konciliet debatt. Gran har från sitt perspektiv inte haft samma anledning att stanna vid dem. Men i dag kan man utan vidare konstatera att just

Tre "generasjoner" med Oslo-biskoper ved konsilet (1964): Til venstre biskop Jac. Mangers, som i 1932 overtok etter biskop Johannes O. Smit (i midten), til høyre Mangers' etterfølger John W. Gran biskop av Oslo 1963-83.

Vatikanet: nyansert om genforskning

Vatikanets bioetiske ekspert, biskop Elio Sgreccia, tilbakeviser i et intervju med Vatikanradioen påstanden om at den katolske kirke er forskningsfiendtlig og imot genforskning. Kirken har gjentatte ganger gitt sin støtte til vitenskap og forskning. Det er Guds vilje at mennesket tar del i skaperverket, men forskningen må, som all annen menneskelig gjerning, ha menneskeverdet for øye.

Sgreccia, visedirektør for Det pavelige akademi for livet, understreket at kirkens nei til kloning og ødeleggelse av embryoer i forskningsøyemed, ikke bare skyldes religiøse hensyn, men også rent rasjonelle overveielser: Utgangspunktet er respekt for individet i alle faser av dets utvikling. Kirken støtter forskning på stamceller forutsatt at man bruker materiale fra fødte mennesker eller spontanaborter. Han understreket at Det pavelige akademi ikke er prinsipielt mot bioteknologiske metoder i forbindelse

med dyr og planter: Betingelsen er at evt. risiko for miljø og sunnhet tas med i betraktningen. Han tilbakeviste anklager fra italienske forskere om at Italia vil sakke akterut i forhold til andre land på grunn av den "fundamentalistiske" avslagspolitikken som "De Grønne" og den katolske kirke står for. Forskere har demonstrert for større forskningsfrihet og overrakt regjerings-sjef Giuliano Amato en resolusjon, undertegnet av 1.500 akademikere. KNA

på de områdene där påven ingrep och hindrade debatten, där utbröt snart kyrkliga kriser. Om konciliet fått behandla två "känsliga" ämnen som påven reserverade för sig själv, nämligen födelsekontroll och präst-celibat, så hade tillståndet i kyrkan i dag varit ett annat. Allt tyder på att det fanns en god majoritet för förändringar på båda dessa områden; den katastrof för läroämbetets auktoritet som Paulus VI:s encyklika Humanae vitæ innebar hade aldrig behövt inträffa, och den lika katastrofala prästbristen inte minst i Europa hade kunnat undvikas. Ett tredje exempel gäller konciliets huvudämne: biskoparnas auktoritet i förhållande till påven. Där blev texten efter påvligt ingripande så oklar att konciliets önskan om ett "kollegialt" styrelsesätt aldrig har kunnat uppfyllas; tvärtom har centraliseringen i kyrkan drivits längre än någonsin i historien.

Biskop Gran kom också efter konciliet, vid ett par av de synoder man hoppats så mycket av men som snabbt visade sig helt maktlösa, att representera den nordiska biskopskonferensen. Denna utmärkte sig internationellt vid flera tillfällen, framför allt genom sitt betonande av det enskilda samvetets avgörande roll i frågan om födelsekontroll, där de nordiska biskoparnas yttrande, citerat i världspresen liksom det tyska och österrikiska, gav stöd åt många oroliga människor. Vid synoden i Rom 1971 gjorde biskop Gran ett inlägg som han – i likhet med andra betydande synod-medlemmar – stick i stäv med gängse sekretess lämnade ut till pressen. Eftersom vid det här laget knappast

någon minns eller känner till saken, tillåter jag mig att citera ur en artikel jag hösten 1971 publicerade i Vår Kyrka (Svenska kyrkans tidning).

"I sitt inlägg utgick Gran från skandinaviska förhållanden. Han sade att den ökande sekulariseringen gör att det katolska prästerskapet insett nödvändigheten att samarbeta med det protestantiska för att överhuvudtaget bevara kristendomen i våra länder, och att man därför lägger den största vikt vid att den eumeniska aspekten betonas kraftigt i synodens resolutioner.

De skandinaviska lutherska prästerna är som regel gifta och, poängterar Gran, de flesta av dem verkar vara lika goda andans män som våra egna präster. Dessutom bidrar deras familjeansvar till personlig mognad, och prästfruarna spelar som regel en betydelsefull roll i församlingsarbetet. Med utgångspunkt från dessa erfarenheter och även med hänsyn till den mänskliga isolering i vilken många katolska präster i Skandinavien tvingas leva, anser de nordiska katolska biskoparna inte bara att det vore önskvärt att få prästviga redan gifta män, men också att man borde låta de blivande prästerna fritt välja om de vill förbli ogifta eller inte. – Biskop Gran hör också till dem som på synoden uttalat sig för att man snarast undersöker möjligheterna att prästviga kvinnor.

Till sina praktiska förslag fogade biskop Gran ett teologiskt dokument om det mycket differentierade ämbetet i urkyrkan, det starka betonande av det allmänna prästadömet och församlingens rätt att själv vara med och bestämma om vilka som

skall vara dess ledare. 'Dessa synpunkter ställer det nuvarande utnämningssystemet i kyrkan i ett märkligt ljus. Dokumentet tar också avstånd från den traditionella 'kategoriklyvningen prästerskap – lekfolk', från 'feodalbetonad auktoritetsutövning' och från att idel 'jasägare' utnämns till kyrkliga ämbetsmän och medarbetare.'

Sista kvällen efter synoden bad en grupp engelskspråkiga journalister Gran komma och celebrera mässan och sedan äta middag. Det slutade i en apoteos: "Gran for pope! Gran for pope" skanderade journalisterna.

Nog var väl detta ett minne att rädda åt eftervärlden?

John Willem Gran:

Det annet Vatikankonsil:
oppbrudd og fornyelse
St. Olav Forlag 2001

Elisabeth Aasen:

14 Nonner i Norge - en historie om kvinner - og noen menn

“En spennende bok, rik på historiske linjer og illustrerende detaljer,” skriver vår anmelder om boken *Nonner i storm og stille. Katolske ordenssøstre i Norge i det 19. og 20. århundre* av dominikanerinne, sosiolog og teolog *Else-Britt-Nilsen*. Boken “presenterer en kvinnekultur som er ukjent for de fleste. Den dokumenterer ordenssøstrenes selvstendighet og profesjonelle holdning både faglig og administrativt. Det er fascinerende å se at det administrative talent middelalderens abbedisser måtte ha, (-) levde i beste velgående på et 1800-tall som på mange måter var kvinneundertrykkende,” noterer vår anmelder.

Sr. Else-Britt Nilsen o.p. har skrevet en bok som vil interessere - uavhengig av fagkunnskap eller konfesjon.

Da Knut Aukrust og Else-Britt Nilsen i 1996 publiserte sitt intervjuprosjekt, *Bak klosterets port. Nonner i Norge forteller*, ble det bokstavelig talt lettet på sløret. Det uinnvidde publikum fikk en annen verden inn på livet. Vi har alle i årenes løp registrert nonner i ulike ordensdrakter, som oftest kvinner med fremmed aksent. Vi har følt ærbødighet, respekt - og sant å si, en viss undring. Hvem er disse kvinnene? Hvorfor kom de til Norge? Hva gjør de? Hva lever de av?

Så kom *Bak klosterets port*. Gjennom intervjuer med ordenssøstre møtte leseren 35 kvinner med ulik nasjonalitet og sosial bakgrunn. Deres spesielle liv gav rom for både glede og sorg, latter og alvor - og ikke minst, kombinasjonen religion og praktisk, hardt arbeid.

Boken førte til at interessen ble vakt ytterligere, dette var en skjult kvinnehistorie i Norge. Her lå kimen til et større arbeid, og nå foreligger det: *Nonner i*

storm og stille. Katolske ordenssøstre i Norge i det 19. og 20. århundre. Ikke uventet er forfatteren sr. Else-Britt Nilsen. Som dominikanerinne og tidligere priorinne ved Katarinahjemmet i Oslo kjenner hun feltet innenfra, og som mag.art. i sosiologi og dr. theol. har hun den ideelle akademiske bakgrunn for å gjennomføre et slikt prosjekt.

Det er blitt en spennende bok, rik på historiske linjer og illustrerende detaljer.

Innledningsvis har forfatteren en nyttig påminning. Den beryktede § 2 i Grunnloven av 1814 ble gjerne omtalt som “Jødeparagrafen”. Vi lærte alle om Wergelands kamp for å få fjernet den, og i 1851 fikk jøder adgang til Norge. Det som ble stående igjen, var at jesuitter og munkeordener fremdeles ikke hadde adgang til riket. I 1897 fikk munkeordener adgang, mens “jesuitterparagrafen” ble stående helt til 1956.

I 1857 kom de første ordenssøstre til Christiania for å undervise piker, men de ble ikke lenge. Katolske prester var kommet til landet tidligere - over 300 år etter reformasjonen. Om misjon var et overordnet perspektiv, så var det flere praktiske grunner til katolsk etablering. Katolikken i landet, blant annet flere italienske familier, hadde ikke egen menighet eller egne skoler, men det som særlig førte ordenssøstre til Norge, var først og fremst landets behov for syke-

pleiere. Egentlig et merkelig fenomen; det må ha stått dårlig til med helsestellet.

Sr. Else-Britt Nilsen bekrefter dette, blant annet ved å minne om at sykepleietradisjonen fra middelalderens klosterliv hadde holdt seg i katolske land, mens det borgerlige samfunn i de reformerte land skulle være ansvarlig for de syke. Resultatet var vanstelt mange steder. Norske leger var godt kvalifiserte, men de var ikke tilfredse med pleien av syke. Da den katolske presten Montz var i Bergen i 1845, henvendte overlegen ved leprahospitalet, dr. Danielsen, seg til ham. Han ønsket at ordenssøstre skulle komme og overta pleien av pasientene. Dr. Danielsen hadde sett dem i arbeid ved hospitaler ute i Europa og var imponert over deres kompetanse. Kvinnene som hjalp til ved norske hospitaler, var ukvalifiserte gangkoner og våkekoner; de kom fra lavere lag av befolkningen og var dårlig betalt. Profesjonelle norske sykepleiere kom først i 1868 med diakonissen Cathinka Guldberg.

I 1865 kom fire St. Josephsøstre i sivile klær til Christiania - etter en del startvansker og skepsis. Men Christiania var tydeligvis beroliget, “Katholicismen... har forholdt sig stille og rolig”. Søstre holdt til i en leilighet, der tre små klasserom var skolen; selv levde de på ett rom

Elisabeth Aasen - cand.philol. og statsstipendiat; har skrevet om eldre kvinnelitteratur/kvinnekultur, bl.a. “Driftige damer. Lærde og ledende kvinner gjennom tidene” og “Det skjønnes hage: Middelalderens skrivende kvinner”.

Vil ha et bedre samfunn

For to år siden startet Verdikommisjonens to Rogaland-medlemmer en dialoggruppe med ca. 20 medlemmer fra ulike tros- og livssynssamfunn for å finne felles formuleringer om politiske, sosiale og moralske utfordringer i vår tid. Nå foreligger "Felleserklæringen", og dialoggruppe-medlem og katolsk sogneprest Rolf K. Pahle Bowitz presenterer den i St Svithuns menighetsblad (nr. 2- 2001). "En gjenreisning av respek-

ten for mennesket og menneskeverdet, tiltak mot vold, diskriminering og kjønnshandel og reduksjon i personlig forbruk blir satt på dagsordenen i Felleserklæringen fra Dialoggruppen," skriver Bowitz.

"For oss i Stavanger er det et tankeors at høy oljepris trykker vår velstand og øker vår rikdom, samtidig som den medfører økt fattigdom i andre deler av verden; samtidig rammer presset i oljesektoren unge på let etter bolig i Stavanger. Erklæringen kon-

kluderer med at grupper og enkeltmennesker bør øke sin bevissthet om etiske spørsmål. Slik mener lederne av tros- og livssynssamfunn at vårt samfunn kan bli et mer personlig bevisst samfunn som derved også blir et bedre samfunn." Holdningsskapende arbeid er "avgjørende for befolkningens felles fremtid der flertallet av borgerne har et bevisst ønske om å gjøre det gode, og derved skape et bedre samfunn," skriver Bowitz.

med "kapell" i hjørnet og senger bak skjerm Brett. Søstrene hadde bakgrunn i Chambéry i Frankrike. Deres arbeidsfelt skulle være undervisning.

Historien om St. Josephsøstrene har spenningslementer og dramatiske tilfeller. Etter en tid måtte de ut på boligmarkedet. Soknepresten rådet dem til å kjøpe et hus, problemet var finansiering. Lån kunne ordnes i Frankrike, og søstrene kunne leie ut for å dekke utgiftene. Misjonen ved soknepresten skulle gi et årlig bidrag, men han hadde et freidig forslag: Søstrene skulle betale tilbake beløpet hvis de av en eller annen grunn kom til å forlate Christiania. Priorinnen så faren, dette var en maktkamp: "Ved første uoverensstemmelse mellom Dem og oss, kan vi bli sendt av gårde, og De sitter igjen med huset." Søstrene vant, de ble eneste eiere. Nå iførte de seg ordensdrakten og ble et eksotisk element i bybildet.

Senere kom St. Josephs institutt, som også fikk protestantiske elever, og så kunne enda et ambisjonsprosjekt settes ut i livet: Vår Frue hospital, som stod klart i 1883. Søstrene viste seg som selvstendige og dyktige administratorer som måtte anvende sterke argumenter overfor presteskapet. De fikk total eiendomsrett og frihet til å arbeide på egne premisser. Da to leger, Louise Isachsen og Kristine Munch, flere år senere begynte å arbeide på Vår Frue, var ikke stiftsprosten særlig begeistret. Han fikk et kontant svar på sitt "Hvorfor?": "Jo, det skal jeg si Stiftsprosten. Vår Frue Hospital er det eneste sykehus som har åpnet sine dører på vidt gap for oss kvinnelige læger. Der er det nemlig kvinneregiment helt til topps."

Etter hvert etablerte flere ordenssøstre seg utover i landet. Idealistiske St. Elisabethsøstre nærmest forvillet seg til Hammerfest i 1880, og i kulde og mørke etablerte de et lite hospital i 1882, det første katolske hospital i Norge etter reformasjonen. I 1901 ble St. Franciskus Xaveriussøstrene en norsk kongregasjon, og de overtok hospitalet i Bergen

etter fransiskanerinnene, som hadde vært en kort tid i Norge. Snart ble Franciskus-søstrene respekterte sykepleiere med ansvar for stor sykehusdrift. Ordenssøstrene ble godt mottatt; deres arbeid var konkret, alle så at de dekket et behov. At norske leger støttet dem og viste at de satte pris på kompetente sykepleiere, bidrog naturligvis til å "berolige" befolkningen.

Søstre fra andre kongregasjoner ble i kortere perioder. Det er de tre store, St. Joseph, St. Elisabeth og St. Franciskus Xaverius, som har vært lengst og satt de tydeligste spor etter seg, både innenfor undervisning og hospitalsdrift. I 1928 kom dominikanerinnene. De fant sitt eget felt gjennom Katarinahjemmet, et pensjonat for unge piker - også protestantiske. Katarinahjemmet ble et norsk kloster med mange støttespillere, den mest berømte er Sigrid Undset.

Nonner i storm og stille er også historien om ikke helt enkle samarbeidsforhold mellom presteskap og søstrene. Mektige og egenrådige biskoper og prester hadde ikke alltid sans for å overlate styringen til ordenssøstrene, men søstrene gav seg ikke, og deres konsekvente holdning har ført frem.

Når *Nonner i storm og stille* også er blitt en original kvinnehistorie, er det nettopp fordi den presenterer en kvinnekultur som er ukjent for de fleste. Den dokumenterer ordenssøstrenes selvstendighet og profesjonelle holdning både faglig og administrativt. Det er fascinerende å se at det administrative talent middelalderens abbedisser måtte ha - som Sigrid Undset påpekte - levde i beste velgående på et 1800-tall som på mange måter var kvinneundertrykkende. Søstrene var bedriftsledere og rektorer med en selvfølgelig autoritet.

Sr. Else-Britt Nilsen har med denne boken maktet balansen mellom forskning og formidling på en forbilledlig måte. Med et omfattende noteapparat, kildehenvisninger, ordforklaringer og register vil boken bli stående som et standardverk om *Katolske ordenssøstre*

i Norge i det 19. og 20. århundre. Dessuten er biskop Fallizes visitasberetning til Roma i 1887 tatt med i sin helhet i Appendix, et interessant historisk dokument, skrevet av en fargerik, men ikke helt enkel kirkens mann. Mette Nygårds oversettelse fra fransk gjør dokumentet allment tilgjengelig.

Nonner i storm og stille er en engasjerende bok. Forfatterens fremstilling skifter mellom enkeltskjebner og de historiske linjer, som vil interessere publikum - uavhengig av fagkunnskap eller konfesjon. I vår tid med vekt på økumenisk samarbeid er denne boken en viktig kilde til forståelse.

*

Et lite PS til forlaget. Dessverre har økonomien tydeligvis hindret bruk av bilder, og bokens omslag burde ha tålt normal bruk uten å bli "lefsede". Presentasjon av forfatteren er merkelig nok utelatt, både ordenstilhørighet og akademisk bakgrunn er viktige i denne sammenheng.

Else-Britt Nilsen:

Nonner i storm og stille
Katolske ordenssøstre i Norge
i det 19. og 20. århundre.
Solum Forlag

England: om gifte, katolske prester
I 1992 åpnet Church of England for kvinnelige prester. Siden da er 239 anglikanske prester ordinert til katolsk prestedtjeneste; 100 av disse er gifte menn. "Da paven, ved en særordning som gjelder til 2002, åpnet for katolsk prestevigsel av gifte, tidligere anglikanske prester, var det flere som spådde en generell oppmykning av sølibatsreglene. Det har ikke skjedd, og de gifte prestene er, stort sett, glad for det," skriver Cat-

holic Herald, som har intervjuet noen av disse prestene. En av dem sier det slik: "Jeg er blitt stadig mer overbevist om at sølibat er det rette for en prest. Jeg tenker ut fra folks syn på presten: at han lever i sølibat, gir hans tjeneste en ekstra dimensjon. Han er virkelig er farsfigur, og jeg ser virkelig verdien i det hele."

Den største utfordringen er å tilpasse seg "den katolske kirkes kultur"; dertil kommer at katolske sogn ofte er fem ganger større

enn de anglikanske og krever mer "sakramental innsats"; samtidig er det en klarere oppfatning av "hva presten er, og det er mer 'etterspørsel' etter ham".

Hva med de katolske prestekonene? Frykten for den nye rollen ga seg da hun oppdaget at det ikke fantes noe rollemønster, sier en av dem: Det er "ingen faste forventninger til en katolsk prestekone fordi hun er noe nytt." Jevnt over er de katolske prestekonene blitt godt mottatt.

16 Ellert Dahl o.p.: Om å være prest

"Hva betyr det egentlig å være prest, hva er en prests oppgave og kall?" var utgangspunktet for pater og generalvikar Ellert Dahls preken ved sogneprest Theodor Famulas 40-årsjubileum som prest; 20 av disse årene har han virket i Norge. Pater Dahls tanker, opplysende og gjennomlyste, fortjener å nå lenger enn til den tettpakke-skare i Fredrikstads St. Birgitta kirke den 19. mars. Vår noe redigerte versjon knyttes sammen med hyllest til jubilaranten og med takk til de mange prester som i årenes løp har tjent og fremdeles tjener katolsk kristentro i vårt land.

Presten, pater Famula, kjenner vi meget vel - mange av oss har jo sett ham i en årrekke preke og forrette. Han er så avgjort *sognepresten*. Han er på sin faste plass her, og alle regner med ham.

Han gjør sin innsats, og vi vet det. Men kanskje er det rett akkurat i dag at vi tenker oss om, prøver å se noe dypere og spørre oss selv: Hva betyr det egentlig å være prest - hva er en prests oppgave og kall?

La oss ta noen ord fra prestevielsens ritus: Prestens oppgave er å tjene Kristus ved å bygge opp hans Kirke. Han gjør det av sin egen frie vilje, men han gjør det i lydighet, og han gjør det for livet. Vi kunne nesten si: Kallet er prestens skjebne.

Og, spør vi så videre: Hva består denne tjenesten i?

Da vil igjen ritualet svare: Presten skal forkynne Evangeliet. Han skal gi Guds ord videre til næring for folket. Og slik vokser Kirken i troen.

Presten skulle også selv, ved sitt liv og sin gjerning, være en del av dette Ordet og forkynne Kristus. - Ja, ikke bare forkynne, men også formidle. For det er selve kjernen i presteembedet at presten selv, så menneskelig han enn er, blir et *redskap* for Gud. Jesus bruker ham. Det skjer ved den Hellige Ånd.

Presten døper, og barnet blir unn-

fanget til det nye liv ved Ånden.

Presten tilgir i botens sakrament, men det er stadig Kristus som forlater syndene ved Ånden.

Presten feirer eukaristien, men det er stadig Kristus som feirer, når vi nedkaller Ånden.

Og slik videre.

Vi vet at det er slik, men forutsetningen for at det faktisk skjer, er stadig dette: Presten er prest, d.v.s. han er *viet til* nettopp dette. Gud bruker presten for å bygge Kirke og helliggjøre mennesket. Det er hans kall og oppgave.

Det betyr ikke, det vet vi, at presten selv er fullkommen. Men det betyr at han er *kalt*.

Og hvem er det Gud kaller? - Det kan være deg eller meg. Gud velger ikke nødvendigvis den med de ypperste menneskelige og intellektuelle eksamensbevis. Blant oss prester er det mange gjennomsnittspersoner. Stort sett hører vi til blant de helt normale mennesker, med tilsvarende menneskelige styrker og svakheter. Peter var nok den første blant apostlene, men han viste seg svak i farens stund, og likevel utnevnte Jesus ham til Klippen, den som skulle bære Kirken. - Og det holdt!

Det Gud søker hos sine tjenere, er ikke fullkommenhet, men *den gode vilje*. Det er troen, hengivelsen, utholden-

heten, - kort sagt: Det er kjærligheten som er forutsetningen fra vår side. *Elsker du meg*, spør Jesus, og Peter svarer: *Du vet at jeg elsker deg.* - "Ja, så vukt mine får," sier Jesus.

"*God vilje*", ja, fra prestens side. Den trenger han - mye god vilje, for mindre enn de fleste, kan han velge sin fremtid. Andre kan planlegge og søke seg ut sin fremtid. Presten gjør det han blir sendt til. - Han velger seg ikke land og folk, - kanskje ble det Norge, kanskje Sverige, - så måtte han tale norsk, han måtte lære seg svensk, ja, så ble det, som i pater Famulas tilfelle, likevel norsk igjen.

Presten kan ikke forutse sine medarbeidere, ikke velge seg sin menighet. Adskillige overraskelser, mange utfordringer møter han, og av og til opplever han vel noen ensomme, tunge stunder.

Og likevel, likevel, - for et rikt liv!

Men uten God vilje, ville det aldri gå. Og uten Guds nåde ville det aldri gå.

Vår tro, Hans trofasthet - og det holder.

Enhver prestedtjeneste er i virkeligheten et slags under: Et samarbeidets mirakel, der vi gjør alt, og Gud gjør alt.

Slik er vår Kirke blitt til i Norge. Om det var i Fredrikstad, Moss eller andre steder. Det er prester fra alle verdens land, som kom hit, og som i troskap, av beste evne, har tjent Kristus og bygget Kirken, fra generasjon til generasjon.

Og her står vi altså i dag. Vi takker Gud som kaller prester til sin tjeneste, som ved sin Ånd bærer dem oppe. Og vi takker også av et helt hjerte prestene selv for deres gode vilje og store innsats. Og i dag takker vi spesielt pater Famula for en så lang og god tjeneste. Måtte han leve og virke for oss i ennå mange år. Jeg siterer til slutt hans eget ord: "Jeg står alltid til tjeneste for Kirken og menigheten. Bruk meg!"

Amen.

Om prester og bønn: "Berikende å være forpliktet til å be"

Under halvparten av prestene svarer i en undersøkelse at de har en fast bønnestund hver dag. Undersøkelsen "Om presters åndelige liv" er et etterutdanningsarbeid ved Menighetsfakultetet og omfatter 142 prester i Borg bispedømme. "Det kan virke som om mange norske prester lider av et travelhetssyndrom slik at det blir liten tid til eget bønne- og fromhetsliv," sier mannen bak undersøkelsen, sokneprest Eystein Nor-

borg, til Vårt Land. Avisen har henvendt seg til Oddvar Moi, en prest som "er forpliktet til å be hver dag. Han er nemlig ordinert prest i Den katolske kirke og støtter seg til en lang tradisjon i sitt personlige fromhetsliv."

"En berikelse," sier den tidligere frikirkepastoren om overgangen til sitt liv som prest i St. Paul menighet i Bergen. "Som luthersk prest var jeg prisgitt å finne en metode som passet meg selv. Som lutheraner kjente jeg

ikke til noen annen bønnetradisjon enn den sentimentale, og jeg opplevde ikke at den passet for meg." På det katolske presteseminarer var fem daglige tidebønner obligatoriske. Uten et fast rituale som kan være fundament for bønnelivet, "renner det fort ute i sanden", sier Moi. "Faste ritualer kan selvsagt bli mekaniske og lite personlige", men Moises erfaring er "at de faste ritualene etterhvert skaper behov for åndelig dybde og at de fører oss nærmere Gud."

Søster Canisia Wielenberg in memoriam

F. 19.08.1911 i Haverbeck, Oldenburg, Tyskland
D. 15.04.2001 i Oslo
Gravlagt 20.04.2001 på Grefsen kirkegård, Oslo

Sr. Canisia vokste opp i en søskenflokk på 10: to gutter og åtte jenter - syv av jentene valgte å slutte seg til et ordenssamfunn. Den siste gjenlevende av ordenssøstrene i hennes familie døde for to måneder siden i India; en annen søster, sr. Patricia, var Josephsøster i Norge og døde i Porsgrunn i 1982. Sr. Canisia var 22 år da hun inntrådte i St. Josephsøstrenes Postulat i Albachten i Tyskland. Etter noen måneder kom hun i mai 1934 til Oslo hvor hun startet sitt novisiat på Vor Frue Villa i Oslo. I 1936 avla hun sine første løfter, tre år senere de evige løfter.

Sr. Canisia ble utdannet som sykepleier ved Vor Frue Hospital i Oslo. Fra 1940 til 1943 arbeidet hun ved St. Joseph hospital i Halden, deretter ved forskjellige avdelinger ved Vor Frue Hospital i Oslo. Etterhvert ble hun tilknyttet hospitalets urologiske avdeling hvor hun snart ble avdelingssykepleier. Hospitalets urologiske avdeling var landsdekkende og tok imot pasienter fra så å si alle landets fylker. Hun var med å bygge opp hospitalets urologiske poliklinikk, en meget anerkjent poliklinikk.

I hele 40 år arbeidet sr. Canisia ved Vor Frue Hospital. Fort ble hun kjent som en meget omsorgsfull, dyktig og kunnskapsrik sykepleier, flink til å følge opp sine pasienter. Sent og tidlig var hun å se hos pasientene, særlig opptatt av de sykeste. Hennes spesielle evne til nærvær gjorde at pasientene følte seg trygge. Hun virket beroligende på medarbeidere og leger. I kritiske situasjoner visste hun hva hun måtte gjøre; et tenkende menneske som traff logiske avgjørelser. Det sies at hun hadde god syk-

domsinnsikt. Alt hun foretok seg virket veloverveid. Hun brukte ikke mange ord, men overbeviste ved sine handlinger.

Som leder for sykeavdelingen ble sr. Canisia respektert og verdsatt for sin store velvilje overfor alle. Hennes utgangspunkt var at "alle mener det godt" - en holdning som gjorde henne i stand til å skape balanse og løse evt. problemer på en god måte. Av natur kunne hun være skrupuløs, d.v.s. hun mente hun kunne gjøre/kunne ha gjort enda mer. Men grunnet hennes sterke evne til å bruke sine krefter konstruktivt, ble dette karaktertrekk aldri dominerende.

Mange husker sr. Canisia for det hun lærte videre til andre. Grundig og med stor ansvarsfølelse lærte hun opp nye medarbeidere, nye sykepleiere. Også mange St. Josephsøstre har fått opplæring i praktisk sykepleie hos sr. Canisia. I 1980 ble hun tildelt Kongens Fortjenstmedalje i gull. Begrunnelsen for denne hedersbevisningen var "hennes spesielle måte å utføre sykepleiearbeidet på og hennes egenskaper som menneske".

Ovenfor har vi prøvd å skildre noe av det vi mener var hennes spesielle måte å gjøre ting på. Men vi vil gå et skritt lenger og spør: Hva var det spesielle ved sr. Canisias beveggrunner? Hvorfor levde hun slik hun levde? Hva var det som fikk henne til å utføre et så uselvisk arbeid? Hvordan greide hun om og om igjen å sette sine egne inter-

esser til side til fordel for andres? Vi mener det kun finnes ett svar: Hennes dype forening med Gud. Ja, vi er overbevist om at sr. Canisia levde sitt liv for og med Gud. Det var grunnen til at hun kunne sette sine egne interesser til side og være til stede der hvor hun mente Gud ville hun skulle være. Hun var overbevist om at hun ble tilskyndet av Gud i hverdagens små hendelser, og hun fulgte sin indre overbevisning. Vi mener dette er grunnen til at sr. Canisia var til stede eller dukket opp akkurat når andre trengte henne mest.

Som pensjonist flyttet sr. Canisia i 1981 til St. Josephsøstrenes Hjem på Grefsen. Sviktende helse gjorde at hun ikke lenger kunne være særlig aktiv med praktiske arbeidsoppgaver. Men hun kunne gjøre andre ting: Hun likte å gjøre håndarbeider, hun var meget glad i naturen og studerte bl.a. fuglebøker, Hun var interessert i og holdt kontakt med sin egen familie. Hun avsatte mye tid til bønn. Med sitt naturlige anlegg for kontemplasjon kunne hun tilbringe mange timer i stillhet, enten i kapellet eller ute i naturen. Vi vet at hun hvilte mye i følgende bønn: "Du i meg og jeg i deg" (Gud i meg og jeg i Gud).

Noen uker for sr. Canisia døde, hadde hun besøk av sin eneste gjenlevende søster (hun som ikke ble ordenssøster) og sin niece. Dette samværet var til stor glede for alle tre - de fikk anledning til å ta avskjed med hverandre!

Sr. Canisia ble etterhvert svakere og svakere. Onsdag før skjærtorsdag var hun oppe for siste gang. Før hun legger seg til å sove, sier hun rolig til en av oss: "Ich habe nichts mehr zu sagen, ich habe nichts mehr zu fragen." (Jeg har ikke lenger noe å si, jeg har ikke lenger noe å spørre om). Hun hadde fullført sitt livsverk! På skjærtorsdag mottar hun enda en gang Kristi legeme med full bevissthet; mottagelsen av eukaristien var alltid et stort øyeblikk for henne.

Omgitt av sine medsøstre sovnet sr. Canisia stille inn for godt l. påskedag om kvelden. Vi ber om at Kristus, den Oppstandne, må ta henne inn i sin herlighet.

ST. JOSEPHØSTRENE

18 40 år med kvinnelige prester

Denne våren markeres 40 års jubileet for kvinnelige prester i Den norske kirke. For første gang utdannes det like mange kvinnelige teologer som mannlige i Norge, men fortsatt er det bare knapt 14 % kvinner av landets 1181 menighetsprester. I tillegg finnes det 300 kvinnelige institusjonsprester.

Det kan være verd å stoppe opp litt og reflektere over hva kvinners prestedtjeneste har betydd.

Både i relasjon til den debatten som pågår i den romersk-katolske kirke om dette tema, og som et motsvar til de angrep på kvinnelig prestedtjeneste som fra tid til annen blir synliggjort i media.

"Gud har bestemt..."

I sitt debattinnlegg i Vårt Land 10. mars "Kvinnelige prester – skal Gud dø?" kobler teologen, fader Terje Tønnessen, Guds eksistens sammen med fortsatt motstand mot kvinnelige prester.

Det er både hovmodig og provoserende. "Det er Gud som er årsaken til motstanden mot kvinnelige prester. Vi som tilhører katolske og ortodokse kirker er overbevist om at det er Gud selv som har bestemt at det apostoliske embedet bare kan innehas av menn", skriver Tønnessen. (Han var tidligere prest i Den norske kirke, men gikk i fjor over til den nordiske katolske kirke). Tønnessen opphøyer dermed seg selv og sine likesinnede til å ha den fulle innsikt i Guds plan og vilje med sin menighet på jorden, og inneha monopol på den rette teologiske fortolkning. Litt større ydmykhet i forhold til de bibelske tekster og den kirkelige tradisjon

Helene Freilem Klingberg, Lørenskog, er journalist, medlem av menighetsrådet i Skårer menighet og leder av diakoniutvalget. Har hatt flere sentrale tillitsverv i Den norske kirke.

ville vært på sin plass. I historisk perspektiv er der nok av eksempler på at Bibelen er blitt misbrukt til å holde kvinner nede, og at Jesu frigjørende budskap nettopp til kvinner er blitt underkjent. Tønnessen argumenterer med at flertallet i kristenheten på verdensplan fortsatt sier nei til kvinnelige prester "Det vil den gjøre helt til den dag Kristus kommer igjen i makt og herlighet." Han ser dermed bort fra den anglikanske kirke og Metodistkirken og den utvikling som pågår i den katolske kirke. På dette punktet har han også fått utfordrende svar fra flere, bl.a. i et innlegg fra Baby Johannessen.

Ikke uforenlig

På Menighetsfakultetet, som utdanner en majoritet av prestene i Den norske kirke, har det vært en tydelig utvikling i favør av kvinnelige prester.

Det er nærliggende å minne om en uttalelse fra flertallet i Menighetsfakultetets lærerråd i 1973: "Ingen av de teologiske innvendinger som er blitt gjort gjeldende mot ordinasjon av kvinner til prestembedet, kan sies å være sterke nok til å begrunne et prinsipielt forbud. Det kan hverken sies generelt at ordinasjon av kvinner til prestembedet strider mot Guds ord, eller at det er uforen-

lig med vår kirkes lære. Henvvisning til den historiske tradisjon såvel som til den aktuelle økumeniske tradisjon, kan bare sies å ha en relativ, ikke avgjørende vekt".

Siden dette ble uttalt, har det skjedd en viktig utvikling i den økumeniske situasjon der kvinnelig prestedtjeneste er et viktig tema - samtidig som man har sett at flere av de unge misjonskirkene nå ordinerer kvinner.

For kvinnelige prester må Tønnessens innspill oppleves sårende og krenkende. For alle oss som har gleden av å ha en kvinnelig prest eller flere i vår menighet og lokalmiljø, er det fristende å minne om den bibelske sannhet "På fruktene skal treet kjennes". Vi opplever det som en berikelse å ha kvinnelige prester på prekestolen, ved nattverdbordet og døpefonten. Vi gleder oss over konfirmanter som kommer til tro, over engasjerende høymesser og skolegudstjenester og diakonal innsats blant ulike grupper.

Vårt menighetsarbeid hadde vært fattigere uten våre kvinnelige prester.

Presterollen er utformet av menn, men kvinner tilfører denne rollen sine erfaringer, og bidrar derved til å endre den. Blant annet har kvinnelige prester fokusert på presters arbeidsvilkår og behovet for å kunne kombinere ansvaret for familien med tjenesten som prest. Kvinners erfaringsverden er tradisjonelt knyttet nærmere omsorgsoppgavene, og kvinner får nå bruke disse erfaringene i prestegjeringen. De prioriterer ofte annerledes, har en annen lederstil, taler på en annen måte og bruker mer hverdagsspråket for å forklare hvordan Gud er.

De har mye å tilføre både forkynnelse, sjelesorg og undervisning. I sjelesorgen er det ofte lettere å ta opp typiske familieproblemer med en kvinnelig prest, bl.a. spørsmål som abort, incest og skilsmisse.

Tysk kardinal foreslår nytt konsil

Den nytnevnte tyske kardinalen Karl Lehmann, erkebiskop av Mainz, sier i et intervju med avisen *La Stampa*, Turin, at et tredje Vatikankonsil bør innkalles, bl.a. for å gi mer plass for demokrati i den katolske kirke. "For en tid siden mente jeg at et nytt konsil ville være heller meningsløst (-) men kanskje tiden nå er inne for spørsmålet om hvordan kirken i fremtiden bør fatte beslutninger i pastorale spørsmål," sier Leh-

mann, mangeårig og frittalende formann for den tyske bispekonferanse. Han håper at paven akter å la konsistoriet, kardinalsmøtet, nå i mai ta opp spørsmål som desentralisering, kollegialitet og mer demokrati i kirkelige anliggender.

Lehmann minner om at paven nylig i brevet "Novo Millennio Ineunte", om kirkens vei i det nye årtusen, kaller dagens kollegialitetsstruktur utilfredsstillende, peker på behovet for ettertanke og nevner spesielt

bispesynodene, den romerske kurie, bispekonferansene og kardinalkollegiet. Lehmann selv mener det "vil være nyttig å ta for seg forholdet mellom disse fire 'instrumenter' for kollegialitet og definere hver enkelt spesielle oppgave". Logistikkproblemene ved å samle 4.500 biskoper og hjelpebiskoper kan idag løses ved hjelp av videokonferanse og annen elektronisk kommunikasjon, påpeker Lehmann.

CATHOLIC HERALD

Mer medvandrere enn ekspert

En kvalitativ intervju-undersøkelse fra 1989: "Presterollen – om det å være prest i Den norske kirke", viser at kvinnelige prester på en annen måte enn menn lever nær og sammen med menigheten. Hun er mer medvandrere enn ekspert. Selv om undersøkelsen ikke viser at kvinner preker så veldig forskjellig fra menn, vil kvinner i forkynnelsen sette livserfaringer sammen med gudsopplevelser på en mer bevisst måte.

Med de kvinnelige prestene er det vokst frem en ny teologisk retning, kvinneteologien, som utfordrer den mannsdominerte kirkes teori og praksis og har en mer feminin tilnærming til de bibelske tekster. Dette bidrar til å gi menigheten et rikere menneskesyn og gudsbilde.

Gudstjenester med kvinneperspektiv

Dette fikk jeg erfare i mitt arbeid med Sunniva-stipendet 1998, der jeg hadde valgt som tema "Gudstjenester med kvinneperspektiv" i relasjon til det økumeniske tiår: "Kirker i solidaritet med kvinner". Jeg besøkte en rekke menigheter i syv av Den norske kirkes bispedømmer, og fikk gjennom intervjuer og observasjon bekreftet at kvinnelige prester og legfolk sammen hadde skapt fornyelse i utforming av liturgi og gudstjeneste, særlig i tilknytning til den internasjonale kvinnedagen 8.mars. Og i noen grad til Kvinnes Verdensbønnedag.

Arbeidet med disse gudstjenestene har bidradd til å lese Bibelen med kvinneøyne. Kvinner i NT og GT er hentet fram. Jesu møte med kvinner har stått i fokus og er gjort relevant for vår tid. Kirkelige formødre og kvinnelige salmediktere er gitt en plass. Feminine gudsbilder og metaforer er synliggjort. Bruk av symbolikk: lys, vann, blomster, frukt, kunst, dikt, dans, drama er

integreert. Kvinners tro, lengsel og håp er fokusert, men også deres erfaringer av vold og overgrep er gitt en stemme i gudstjenesten. Her er også søstersolidaritet over landegrensene kommet til uttrykk i bønner og offer til konkrete kvinneprosjekter.

Når det gjelder veien videre, er det uttrykt ønske om at noen av erfaringene fra gudstjenester med kvinneperspektiv kan nedfelles i fremtidig liturgiarbeid, og at det kan etableres et forum for å arbeide videre med denne typen tekster.

Kvinner som åndelige tradisjonsbærere

Det skal forøvrig bli interessant å oppleve hva som kommer frem på et av sommerens arrangementer: "Kvinner som åndelige tradisjonsbærere" – en nordisk økumenisk kvinnekonferanse. Den skal holde på Åland i august og er den andre i rekken i regi av Nordisk Økumenisk Kvinnekomité, NEKK, og Det nordiske økumeniske råd.

Når Terje Tønnesen utbroderer situasjonen der moderne troende tilpasser seg en sekulær tid, følger flertallet, går på den brede vei og skikker seg lik med denne verden, så er det urimelig å koble dette sammen med at vi i 40 år har hatt en kvinnelig prestetjeneste i Den norske kirke.

I møte med de store utfordringer som gjelder etiske valg og verdispørsmål i vår tid trengs både kvinner og menn. I formidlingen av Evangeliet til søkende mennesker og i arbeidet for fred, menneskerettigheter og bevaring av skaperverket, trengs et samarbeid på tvers av kjønn.

Å opprettholde en kamp mot kvinnelige prester oppleves ganske uproduktivt, og lite i pakt med Jesu ånd.

Å synliggjøre kvinner ved nattverdbord og døpefont bidrar til å gjøre kirken mer troverdig når den taler om likeverd og menneskeverd. ●

Den nordiske bispekonferanse: Forbereder hyrdebrev om eutanasi

Pressemeldingen fra Den nordiske bispekonferanses vårmøte i slutten av mars nådde St. Olavs redaksjon midt mellom to utgivelser, derfor et noe sent referat fra et møte med viktige saker på dagsordenen. Et hovedpunkt var arbeidet med et utkast til hyrdebrev om eutanasi - et brennaktuelt emne, ytterligere aktualisert ved at Nederlands nasjonalforsamling nylig godkjente en lov som tillater eutanasi; opinionen synes å være på glid i flere europeiske land. Diskusjonen omkring menneskelivets verdi i dets sluttfase krever en klar uttalelse fra katolsk hold, mener biskopene, som i sitt forrige hyrdebrev fra 1999 tok opp spørsmål omkring livets begynnelse. Brevet om eutanasi antas å være ferdig utpå nyåret.

Møtets temadag var viet krisehåndtering, moderne medier og Internet. Her hadde man hentet inn en engelsk ekspert: Jim McDonell, leder for Catholic Communication Center i London. Konklusjon etter endt studiedag: Den raske utviklingen på mediefronten er en stor utfordring for kirken, men byr også på rike muligheter.

Økumenikk stod også på dagsordenen, og biskopene fikk inngående orientering om den økumenisk kontakt på europeisk plan, særlig om dokumentet "Charta Oecumenica" (som, trass i visse formuleringsproblemer, ble undertegnet i Strasbourg den 22. april i år - St. Olav tar opp den saken i neste nummer). Biskopene vurderer for tiden strukturen i Nordisk Økumenisk Råd (NER), og de planlegger et møte med ledende lutherske biskoper våren 2002.

Biskopene er bekymret over den økende prostitusjon og handel med kvinner i våre nordiske land og drøftet mulighetene for å yte hjelp lokalt til kvinner som rammes.

Tromsøbiskopen Gerhard Goebel blir bispekonferansens representant ved høstens bispesynode i Roma; tema denne gang er biskopenes rolle i katolsk sammenheng.

“Klipp” fra Pastoralrådsreferat

Barne- og ungdomsarbeid har en tid stått på dagsordenen for Pastoralrådet (PRO) i Oslo katolske bispedømme (OKB), og det har vært avholdt regionale barne- og ungdomsseminarer i samarbeid med Norges Unge Katolikker (NUK).

På vårens PRO-møte ble rapporter fra seminarne lagt frem, og vi har klippet litt fra PROs referat og debatt: “Målet er å skape tilhørighet til kirken slik at barn og

ungdommer fortsetter å komme også når de eldre. Katekesen prioriterer kunnskapsdimensjonen, og barne- og ungdomsarbeidet må ivareta opplevelsesdimensjonen. (-) I arbeid på tvers av de nasjonale gruppene blir det et skille på grunn av språket, men hovedspråket må være norsk. (-) Menighetsrådet må vise interesse for ungdommen; ønske om at prester deltar mer på ungdomsarrangementer. (-) Oppdragelse til aktive medlemmer i menigheten starter ved fødsel-

len. (-) Konfirmandundervisningen er for mye kunnskapsorientert. Ungdommene blir lei av det. (-) Kateketisk Senter lager nytt material for konfirmanter. Kunnskapsnivået hos ungdommene er veldig lavt, derfor blir det så mye pugging. (-) Vi må møte ungdommene der de er, og ta det som utgangspunkt. (-) Foreldrene blir også frustrert fordi mange beslutninger som angår dem, blir tatt uten at de blir rådspurt.”

Leserbrev:

Pave Pius XII og jødene - nok en gang

I påskenummeret av St. Olav omtaler UKJ en ny bok av forfatter og journalist Antonio Gaspari, en bok som skal kaste et nytt og mer positivt lys over pave Pius XII og hans unnfallenhet overfor jødene under annen verdenskrig. Siden det later til å være maktpåliggende for mange i den katolske kirke å hvitvaske Pius XII til en evt. forestående saligkåring (UKJ kan ikke regnes til den kategori), vil jeg gjerne fortelle en historie, en jeg ikke har fra en forfatter jeg ikke kjenner, men som jeg har fra en nær jødisk venn som unnslopp Auschwitz, og som i 1945 ble mottatt i privat audiens av nettopp Pius XII.

Kai Feinberg var i mange år forstander for den jødiske menigheten i Oslo og var kjent og elsket langt utover jødiske kretser da han døde i 1995. Sammen med sine foreldre, en søster, fosterbror, sin bestemor og sine to onkler ble Feinberg sendt til Auschwitz med Donau i november 1942. Da de allierte rykket inn mot Auschwitz våren 1945, klarte Kai og en venn å rømme leiren - de andre ble skutt. Som ville dyr flyktet de hele veien ned til Italia, der de ble arrestert - det var jo så mange tvilsomme elementer på flukt i de dager.

Forsøk å se ham for dere: Han var 24 år, han hadde mistet alle sine nærmeste, han hadde mistet utallige venner og bekjente, sitt folk. Han var blitt slått og sparket, så elendig og utsultet ut, men langt verre var de knuste illusjoner, troen på mennesket, troen på det gode. Ikke så lenge i forveien hadde Herman Sachnowitz (“Det angår ikke deg”) funnet ham ute i sølen, han ville ikke leve lenger, han orket ikke mer.

Vi som var så heldige å bli hans venner, ble ofte grepet av Kais evne til,

tross alt, å velge og holde fast ved det gode. Han tok alltid alt i beste mening, tok sine motstandere i forsvar, ja han representerte en godhet som man ofte kan savne i den kristne krets. Han har selv fortalt meg om sitt møte med Pius XII. Dette møtet fant sted like før han skulle reise hjem til Norge. Siden Vatikanet er viden kjent for sitt talent til å skaffe seg informasjon, kan vi ikke tro annet enn at paven på dette tidspunktet kjente til jødenes skjebne. Men hva var det som interesserte ham? Jo: Hva med katolikkene der? Ja, for det var jo katolikker der også?

Jeg hørte nylig en definisjon på ondskap: Manglende evne til medlidenhet. Ikke skal jeg ta stilling til denne definisjon, men den manglende empati som avsløres i disse spørsmålene, kvalifiserer såvisst ikke til noen saligkåring. Det vil i så fall bli stående som nok en vond plett i den katolske kirkes historie.

Kai selv snakket ikke gjerne om dette møtet, det var for vondt, for nok en gang ble det altfor tydelig at jødenes skjebne spilte mindre rolle.

I nevnte artikkel i påskenummeret refereres det til “jødenes takknemlighet overfor Pius rett etter krigen”. Her må en ikke glemme at de første årene etter krigen var det jødiske folk - hele folket - så gjennomrystet av det redselsfulle de var blitt utsatt for, at det tok år før de maktet å reagere. Og det er såmenn ikke rart. Langt rarer er det at vi andre har kunnet ta så lett på den skyld som er vår.

Jeg vet at det er mange både i og utenfor kirken som gjorde en strålende innsats for jødene, om det er det ingen tvil.

Når det gjelder Pius XII derimot, vil alltid tvilen bli hengende ved ham.

Astrid Gunnestad,
redaktør i Norsk Ukeblad og for øvrig katolikk

Fra Bønneboken:

Den Hellige Ånds syv gaver

Måtte din guddommelige Majestet skjenke oss:

Gudsfrykts ånd, så vi tjener deg som sønner,

Fromhets ånd, så vi ærer deg som en kjærlig Far,

Kunnskaps ånd, så vi erkjenner det gode og skyr det onde,
Styrkes ånd, så vi overvinner alt som hindrer oss i å gjøre rett,

Råds ånd, så vi vet å skjelne og velge det som fremmer vår fullkommenhet,

Forstands ånd, så vi fatter skjønnet i troens mysterier og evangeliebudenes velsignelser,

og – endelig – Visdommens gave, så vi erfarer hvor Herren er nådig, og får glede oss i hans uutsigelige godhet.

Salige er vi dersom du skjenker oss disse gaver! For de skal føre oss opp, helt opp til det øverste trinn på den hemmelige stige, der din Sønn, vår guddommelige Frelser, favner oss med utstrakte armer og fører oss inn i sin himmels herlighet.

Frans av Sales* (1567–1622)

Til våre utenlandsabonnenter!

Et sammenfall av flere uheldige omstendigheter gjorde at utenlandseksemplarene av St. Olavs påskenummer ble svært forsinket postlagt via vår ellers så utmerkede samarbeidspartner. Vi beklager!

Pavens bønneintensjoner for juni:

At alt vi gjør, må ha Kristus som utgangspunkt og avslutning, han som er nærværende i nattverdsbrødet.

At Vietnams katolikker må få større mulighet til å bidra til landets kulturelle, sosiale og utdanningsmessige utvikling.

SR. ANNE-MARIE OP IN MEMORIAM

(Geneviève Guillebert)

f. 17. juli 1911 i Paris

d. 20. mars 2001 i Boulogne (Frankrike)

Begravet den 24. mars i Boulogne.

Hengiven og trofast, det var sr. Anne-Marie i et nøtteskall. Det preget hennes tjeneste for Gud og mennesker, ja, hennes liv på alle områder.

Sr. Anne-Marie inntrådte i dominikanerinnenenes kongregasjon Notre Dame de Grâce i 1931. Kongregasjonen hadde tre år tidligere etablert seg i Oslo, og sr. Anne-Marie, som kom dit i 1946, skulle selv bidra vesentlig til Katarinahjemmets renommé som senter for fransk språk og kultur.

Et genuint og hengivent ordensmenneske. Trofast holdt hun fast ved det hun hadde lovet, i medgang som i motgang. En ordenssøster av den gamle skole som aldri opphørte å uttrykke glede og takknemlighet over sitt kall. Et sterkt menneske med klare om enn ikke like populære meninger bestandig, og med sine meningers mot. Gudhengiven og med evne og vilje til å gå i seg selv like opp i sin høye alder. Hengiven også den kongregasjon og det fellesskap hun tilhørte. Hun var et genuint kommunismenneske. Et ordensmenneske i mer enn en forstand. Sr. Anne-Marie var gjennomført ordentlig, iblant irriterende ordentlig. Hun holdt ikke bare orden på sine egne saker, men på hele kommunismens. At du alltid finner alt du trenger, og nok av alt, der hvor du forventer å finne det, er en gave for en kommunitet. En usynlig tjeneste, gull verdt, alltid i nestens tjeneste, alltid med fellesskapets beste for øye.

En trofast venn. Sr. Anne-Marie var vennen som alltid var der. Som holdt kontakten gjennom år i utlendighet, gjennom fravær og avstand, og som ba for hver og en av vennene.

Hun var ikke den som briljerte utad. Hun hadde en varm, vakker sangstemme. I mange år sang hun i p. Patfoorts kor i St. Dominikus. Som den samme p. Patfoort fremholdt i prekenen ved begravelsen i Boulogne, så briljerte hun heller ikke der. Hun kunne godt stå alene, men føyet seg uten vanskeligheter inn i koret når det behøvedes.

Til tross for skrøpeligheter som følger med høy alder, var hun usedvanlig vital. Like til fire uker før hun døde var hun klosterets økonom. Da tilkalte hun priorinnen og ba om å bli løst fra opp-

gaven, og overlot regnskapet til en annen - selvsagt i skjønneste orden. I løpet av kort tid ble hun pleiepasient. Hun stod foran omfattende og smertefulle operasjoner, og da valget stod mellom sykehjem i Oslo og søstrenes eget sykehjem i Frankrike, valgte hun det siste. Det var uten tvil Norge som var blitt hennes hjemland, men besluttsom og fattet tok hun de siste modige skritt mot en ny tilværelse i sitt fødeland hvor hun så døde, bare to uker etter ankomsten.

Søstrene på Katarinahjemmet har det med å dø like før store høytider, blir det sagt. Vi velger å tro at det ikke var tilfeldig at sr. Anne-Marie fikk hjemlov like før Maria budskapsdag. Denne Herrens tjenerinne som fulgte sin Herre og Mester gjennom livet og holdt fast ved sitt "fiat" så vel i smerte som i glede.

Søstrene ved Katarinahjemmet

Fra Bønneboken:

I dine hender

Min Herre og min Frelser, i dine hender er jeg trygg. Holder du meg fast, har jeg intet å frykte, slipper du meg, er alt håp ute. Hva som vil skje med meg innen jeg dør, aner jeg ikke. Fremtiden kjenner jeg ikke, men jeg stoler på deg, og ber om at du vil gi meg det som er til mitt beste, og ta fra meg alt som kan true min frelse. Jeg ber at du hverken vil gjøre meg rik eller altfor fattig. Men alt overlater jeg til deg, for du er den som ser klart – ikke jeg. Lar du meg oppleve lidelse eller sorg, da skjenk meg også nåde til å bære det med rak rygg, uten selvisk klage. Og gir du meg helse, styrke og fremgang i verden, så la ikke disse store gaver skille meg fra deg. Du døde på korset for min skyld – for meg, en synder. Gi at jeg må kjenne deg, tro på deg, elske deg og tjene deg. Og la meg alltid virke til din ære, leve for deg alene, og foregå mine omgivelser med et godt eksempel. Gi meg så å dø til den tid og på den måte som best kan tjene til din ære, og til min frelse.

John Henry Newman (1801–1891)*

Pavens bønneintensjoner for juli:

At voksne og barn i kristne familier, hvor evangeliet leses og leves, blir vitnesbyrd om det kristne håp.

At kateketer og legmisjonærer må få de nødvendige midler til grundig pastoral utdannelse.

Vennligst meld
adresseforandring
til

St. Olavs ekspedisjon,
Akersvn. 5, 0177 Oslo
Tlf.: 23 21 95 00

22

Liturgisk kalender

MAI

Tidebønn for uke 3

SØN 27 7. SØNDAG I PÅSKETIDEN.

Apg 7,55-60; Åp 22,12-14.16-17.20; Joh 17,20-26. I Tromsø stift: Årsdag for bispevigselen.

Man 28 Apg 19,1-8; Joh 16,29-33

Tir 29 Apg 20,17-27; Joh 17,1-11a

Ons 30 Apg 20,28-38; Joh 17,11b-19

Tor 31 JOMFRU MARIAS GJESTING HOS ELISABETH - Sef 3,14-18 eller Rom 12,9-16b; Luk 1,39-56

JUNI

Fre 1 Den hellige Justin. Apg 25,13b-21; Joh 21,15-19

Lør 2 (De hellige Marcellinus og Peter) Apg 28,16-20.30-31; Joh 21,20-25

PINSEVIGILIEN - 1 Mos 11,1-9 eller 2 Mos 19,3-8a.16-20b eller Esek 37,1-14 eller Joel 3,1-5; Rom 8,22-27; Joh 7,37-39

SØN 3 PINSEDAG - Apg 2,1-11; 1 Kor 12,3b-7.12-13; Joh 14,15-16.23b-26 (eller: Apg 2,1-11; Rom 8,8-17; Joh 20,19-23)

Man 4 Tidebønn for uke 1

Tob 1,3 og 2,1a-8; Mark 12,1-12

Tir 5 Den hellige Bonifatius. (valgfrie minnedagslesninger) Tob 2,9-14; Mark 12,13-17

Ons 6 (Den hellige Norbert) Tob 3,1-11a.16-17a; Mark 12,18-27

Tor 7 Tob 6,10-11 og 7,1,9-17 og 8,4-9a; Mark 12,28b-34

Fre 8 Tob 11,5-17; Mark 12,35-37

Lør 9 (Den hellige Efreim) Tob 12,1,5-15.20; Mark 12,28-34
Tidebønn for uke 2

SØN 10 DEN HELLIGE TREENIGHET - Ordsp 8,22-31; Rom 5,1-5; Joh 16,12-15

Man 11 Apostelen Barnabas. Apg 11,21b-26 og 13,1-3; Matt 10,7-13

Tir 12 2 Kor 1,18-22; Matt 5,13-16

Ons 13 Den hellige Antonius av Padua. 2 Kor 3,4-11; Matt 5,17-19

Tor 14 2 Kor 3,15-4,1,3-6; Matt 5,20-26

Fre 15 2 Kor 4,7-15; Matt 5,27-32

Lør 16 2 Kor 5,14-21; Matt 5,33-37
Tidebønn for uke 3

SØN 17 KRISTI LEGEME OG BLOD - 1 Mos 14,18-20; 1 Kor 11,23-26; Luk 9,11b-17

Man 18 2 Kor 6,1-10; Matt 5,38-42

Tir 19 (Den hellige Romualdus) 2 Kor 8,1-9; Matt 5,43-48

Ons 20 2 Kor 9,6-11; Matt 6,1-6.16-18

Tor 21 Den hellige Aloysius Gonzaga. (valgfrie minnedagslesninger) 2 Kor 11,1-11; Matt 6,7-15

Fre 22 JESU HJERTEFEST - Esek 34,11-16; Rom 5,5-11; Luk 15,3-7

Lør 23 Jomfru Marias rene hjerte. Jes 61,9-11; Luk 2,41-51

VIGILIEN til JOHANNES DØPERENS FØDSEL - Jer 1,4-10; 1 Pet 1,8-12; Luk 1,5-17

SØN 24 JOHANNES DØPERENS FØDSEL - Jes 49,1-6; Apg 13,22-26; Luk 1,57-66.80

Man 25 Tidebønn for uke 4
1 Mos 12,1-9; Matt 7,1-5

Tir 26 1 Mos 13,2,5-18; Matt 7,6.12-14

Ons 27 (Den hellige Kyrillos av Alexandria) 1 Mos 15,1-12.17-18; Matt 7,15-20

Tor 28 Den hellige Ireneus. (valgfrie minnedagslesninger) 1 Mos 16,1-12.15-16 (eller 6b-12.15-16); Matt 7,21-29

Fre 29 1 Mos 17,1,9-10.15-22; Matt 8,1-4

Lør 30 (Kirkens første martyrer i Roma) (valgfrie minnedagslesninger) 1 Mos 18,1-15; Matt 8,5-17
VIGILIEN til DE HELLIGE APOSTLER PETER OG PAULUS - Apg 3,1-10; Gal 1,11-20; Joh 21,15-19

JULI

SØN 1 DE HELLIGE PETER OG PAULUS - Apg 12,1-11; 2 Tim 4,6-8.17-18; Mat 16,13-19

Man 2 Tidebønn for uke 1
1 Mos 18,16-33; Matt 8,18-22

Tir 3 DEN HELLIGE THOMAS. Ef 2,19-22; Joh 20,24-29

Ons 4 (Den hellige Elisabeth av Portugal) 1 Mos 21,5,8-20; Matt 8,28-34

Tor 5 (Den hellige Antonius Maria Zaccaria) 1 Mos 22,1-19; Matt 9,1-8

Fre 6 (Den hellige Maria Goretti) (valgfrie minnedagslesninger) 1 Mos 23,1-4.19.24,1-8.62-67; Matt 9,9-13

Lør 7 1 Mos 27,1-5.15-29; Matt 9,14-17
Tidebønn for uke 2

SØN 8 14. SØNDAG I DET ALMINNELIGE KIRKEÅR - Jes 66,10-14c; Gal 6,14-18; Luk 10,1-12.17-20 (eller 1-9)

Man 9 1 Mos 28,10-22a; Matt 9,18-26

Tir 10 Den hellige Knut - Danmarks vernehelgen. (Valgfrie minnedagslesninger) 1 Mos 32,22-32; Matt 9,32-38

Ons 11 DEN HELLIGE BENEDIKT - VERNEHELGEN FOR EUROPA - Ordsp 2,1-9; Matt 19,27-29

Tor 12 1 Mos 44,18-21.23b-29.45,1-5; Matt 10,7-15

Fre 13 (Den hellige Henrik) 1 Mos 46,1-7.28-30; Matt 10,16-23

Lør 14 (Den hellige Camillus av Lellis) 1 Mos 49,29-32.50,15-26a; Matt 10,24-33

Tidebønn for uke 3

SØN 15 15. SØNDAG I DET ALMINNELIGE KIRKEÅR - 5 Mos 30,10-14; Kol 1,15-20; Luk 10,25-37

Man 16 (Vår Frue av Karmelberget) 2 Mos 1,8-14.22; Matt 10,34-11,1 (eller minnedagens tekster: Sak 2,14-17; Matt 12,46-50)

Tir 17 2 Mos 2,1-15a; Matt 11,20-24

Ons 18 2 Mos 3,1-6.9-12; Matt 11,25-27

Tor 19 2 Mos 3,13-20; Matt 11,28-30

Fre 20 Den hellige Thorlakk. (valgfrie minnedagslesninger) 2 Mos 11,10-12,14; Matt 12,1-8

Neste nummer utgis 17. juli 2001. Signerte artikler står for forfatterens egen regning.

Redaksjon:

Unni Klepper Joynt
(ansvarshavende redaktør)
Olav Egil Aune
May-Lisbeth Myrhaug
Brynjulv Norheim

Faste medarbeidere:

Bernt Eidsvig
Liv Greni
Albert Raulin o.p.
Gunnel Vallquist

ISSN 0802-6726

Akersveien 16, 0177 Oslo

Redaksjon: Tlf. 23 21 95 48 - Fax: 23 21 92 43

Ekspedisjon: Tlf. 23 21 95 00

Årsabonnement (Norge): kr. 220,-

Øvrige europeiske land: kr. 230,-

Andre verdensdeler: kr. 240,-

Annonser 19 dager før utgivelsesdagen.

Bankgiro 6022.20.13073. Postgiro 0807 2046480

23

**St
OLAV**

BOKHANDEL A.S.
AKERSVEIEN 14, 0177 OSLO
TLF. 23 21 95 55 FAKS. 22 36 02 63
E - post: bokhandel@katolsk.no

**TIL MAIDAGENES MANGE KIRKELIGE BEGIVENHETER
ANBEFALER VI FØLGENDE:**

NYANKOMNE IKONER FRA HELLAS: PRISER FRA KR. 125.-

SYMBOLLYS TIL DÅP, 1. KOMMUNION, FERMING OG BRYLLUP.

JOHN BOWKER:

DEN ILLUSTRERTE BIBELHÅND-

BOKEN . EN ILLUSTRERT VEIVISER

Bibelhåndboken er en rikt illustrert
og omfattende bibelveiviser, skrevet
av de fremste av dagens fagfolk.

- Boken egner seg utmerket som
konfirmasjonsgave. Ib. Kr. 598,-

" DEN HELLIGE MESSE "

EN VEILEDNING FOR BARN

/UNGDOM. MED INNFORING

I BØNNEN OG FORSONINGENS

SAKRAMENT. Ib. Kr. 120,-

NÅ I NYTT OPPLAG !!!

*

VI HAR MANGE GODE TILBUD I ALIA-VOX-SERIEN:

" TIDLIG MUSIKK " - GURUEN JORDI SAVALL'S EGET

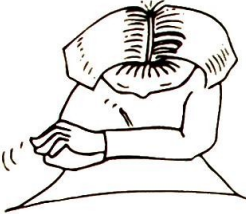
PLATESELSKAP. KR.149,-

ÅPNINGSTIDER: MAND. - FRED.: 10 - 17 / LØRD.: 10 - 14

Porto betalt ved innleveringen P.P. Norge/Norvège

Blikk
på tiden

Om rett og nett

Sted: Frogner grendehus i Sørum. **Sak:** Fire personer anklaget for medvirkning i trippeldrapet på Orderud gård. "Rettsaken om det som omtales som norgeshistoriens største kriminalsak, er for pressen en maratonstafett der mange og ulike aktører tar hver sin etappe," leser vi i Norsk Journalistlags blad "Journalisten" under overskriften "Orderudstafetten". Journalisttetheten er stor i grendehuset: Nettavisen har fem reportere og to stenografer til stede i Frogner; med stort og smått har Aftenposten hatt 16 medarbeidere på plass i og utenfor rettsalen. Fem tegnere forsyner avisene og tv med sine inntrykk fra rettsforhandlingene. VG Netts fire stenografer, som sørger for at rettsreferatene publiseres på nettet, har sin egen lille stafett: De sitter og skriver etter tur hver sin setning. . .

Hvor mange spalte metre har gått med på trippeldrapet og deromkring - ikke minst det siste? Det var allerede kilometre da rettsaken startet, skal noen ha regnet ut. For mord og vold selger - det er bare å ta en tur innom videosjappa på hjørnet. Såpeoperaer er også populære saker, og Orderudsaken har stoff i seg til adskillig såpe. Pluss på med den nye sjanger "kjendisrapporter om de siktede", og løssalget stiger.

Tilfellet ville at på samme side som nevnte oppslag i "Journalisten", stod en annonse for et debattmøte i Oslo

Journalistlag om "journalistikk og butikk" - om "grenser mellom det redaksjonelle og kommersielle". . .

Forøvrig og ganske i marginen: Forleden rant Verdikommisjonens til-målte tid ut. Noen spaltemåling i den forbindelse har vi ikke observert. Naturlig nok: Der handlet det ikke om løssalg fremmende synder, snarere tvert imot, tør man si: Om hvordan vi kan forebygge dem. . .

Orker vi mere Orderud? Tydeligvis orker noen, men om "trøkket" holder de ni uker saken er berammet til? Det er lov å håpe nei.

En annen stygg sak, mordet på de to småjentene i Baneheia i Kristiansand, er også oppe for retten. Her går pressen noe stillere i dørene, men likevel: Trenger vi vite alt inn i minste grusomme detalj? Må funn og beviser rettes ut i presse og på nett? Det er retten, ikke vi som skal dømme. Big Brother er dårlig modell for pressekdekning av rettsaker.

Litt lettere fra nettet: Nylig meldte Vatikanet at Internett nok må vente en stund til på sin skytshelgen. Det har en tid versert rykter om at utnevning av en slik var nær forestående. Men en offisiell netthelgen er ingen svint affære, forstår vi: Eventuelle forslag fra de troende trenger støtte fra biskopene, deretter innhentes synspunkter fra flere instanser i Vatikanet, bl.a. Helligkåringskongregasjonen. Siste ord i saken - eller bein på ballen, bør det vel hete, nå som fotballen igjen ruller etter forefall - har Gudstjenestekongregasjonen, som avgir sin innstilling til paven.

Blant forslagene til netthelgen er både misjonsapostelen Paulus og kirke læreren Isidor av Sevilla, samt den hellige Maximilian Kolbe fra Polen og salige Titus Brandsma fra Nederland. De to sistnevnte var begge akti-

ve i mediearbeid og led martyrdøden i henholdsvis Auschwitz og Dachau under annen verdenskrig; kun sistnevnte på grunn av journalistisk ubestikkelighet.

Vårt private forslag til netthelgen er han som på engelsk kalles "St. Jude", helgen for de håpløse tilfeller. I motsetning til hva enkelte hadde håpet, fikk han ikke oppdraget da Roma nylig utpekte en skytshelgen for politikerne (det gikk til Thomas More), muligvis fordi det er tvil om hans eksistens! Det skulle ikke være noe hinder i databransjen: Just som man tror man har tingene svart og hvitt på skjermen, er de borte! Og noe mer ikke-eksisterende enn det som mangler på en ufrivillig tom dataskjerm! Dertil: Skjermen er stedet for "virtual reality". . .

Nevnte Isidor av Sevilla, kjent for sin encyklopediske viten, skal imidlertid være et særlig hett navn. Han levde bevislig fra 560 til 636, men også det kan, ifølge St. Olavs tegner Sigrud Gellein Holm, være et problem. For Isidor.

